

A TANÁCSKÖZTÁRSASÁG SZOLGÁLATÁBAN

KIADJA: BM TANULMÁNYI ÉS MÓDSZERTANI,
BM -ORFK POLITIKAI (NEVELŐ) OSZTÁLY

Felelős kiadó:

BM Tanulmányi és Módszertani, BM – ORFK Politikai (nevelő) Osztály

14911/1 – Zrínyi Nyomda Budapest. Felelős: Bolgár Imre.

Előszó

1919. március 21-én létrejött a Magyar Tanácsköztársaság, megteremtődött Magyarországon a proletáriátus diktatúrája.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom első követője volt a magyar munkásosztály, igazolása annak a lenini tételnek, hogy proletárdiktatúra nem kizárólag orosz jelenség. A Magyar Tanácsköztársaság jelentősége abban is áll, hogy segítette az orosz munkásokat a nemzetközi imperializmussal vívott harcában. A magyar Vörös Hadsereg diadalmas harcai jelentős imperialista erőket kötöttek le Magyarországon, s ezzel tehermentesítették a szovjet hatalmat.

A Horthy-rendszer ideológusai, propagandistái évtizedeken keresztül próbálták az első magyar munkáshatalom emléket bemocskolni, kitörölni a dolgozók szívéből. Mivel a Vörös Őrség és a politikai nyomozó osztály tagjai voltak a legszilárdabb védelmezői a proletárdiktatúrának, ezért a bukás után a legtöbb rágalmat erre a szervre szórták. A politikai nyomozó osztály tagjaival bántak el a legkegyetlenebbül, a legbrutálisabban, számos kivégzett elvtárs az ő soraikból került ki.

A Horthy-korszak történetírása azon igyekezett, hogy a forradalom négy és fél hónapját a féktelen terror, az anarchia korszakának tüntesse fel. E kísérletek ellenére népünk szívében az ellenforradalmi korszak egész ideje alatt mélyen élt a Tanácsköztársaság emléke.

Az első magyar proletár forradalom mélyreható változásokat hozott az ország politikai, gazdasági és kulturális éle-

tében. Nagy átalakulás ment végbe az egész állami életben, a rendőrség munkájában is.

Az első magyar proletárdiktatúra négy és fél hónapja kimagasló helyet foglal el a magyar nép történetében. A Magyar Tanácsköztársaság szerves része és folytatása volt a magyar szabadságharcoknak és forradalmaknak.

A Magyar Tanácsköztársaság eredményei és hibái fontos tanulságul szolgáltak a nemzetközi munkásmozgalom számára. Veresége ellenére is előkészítője, előfutárja és főpróbája volt népi demokráciáinknak. 1919-ben az imperialista túlerő megdöntötte a Magyar Tanácsköztársaságot, ezt csak ezért tehette, mert akkor a hős orosz munkásosztály a nemzetközi imperializmussal folytatott élet-halál harcát vívta és nem tudott segítséget nyújtani a magyar munkásosztálynak.

A Szovjetunió 1945-ben, mint megerősödött szocialista állam, felszabadította hazánkat a német fasiszták uralma alól, segítséget nyújtva a magyar munkásosztálynak ahhoz, hogy megteremtse saját hatalmát, a proletariátus diktatúráját. 1956. októberében és novemberében, amikor veszélyben volt a munkáshatalom Magyarországon, ismét segítséget nyújtott a Szovjetunió az ellenforradalmi lázadás leverésében.

Ez a kis tanulmány kísérlet arra hogy néhány vonatkozásban megmutassa az első magyar proletárdiktatúra Vörös Őrségének és politikai nyomozó osztályának, a munkáját, küzdelmeit.

A Vörös Őrség az elkövetett hibák következtében nem volt elég szilárd támasza a proletárdiktatúrának. Soraiban ott volt a régi rendőrség személyi állományának zöme, de a forradalom sok munkás és dolgozó paraszt számára tette lehetővé, hogy a Vörös Őrség soraiban harcoljon a forradalomért. A Vörös Őrség állományában ezek a munkások és dolgozó parasztok képviselték a jövőt, rájuk épült volna a proletárdiktatúra új szocialista rendőrsége.

A népi demokratikus rendőrség munkájában felhasználta mindazokat a jó módszereket, tapasztalatokat, amelyeket a poli-

tikai nyomozó osztály és a Vörös Őrség alkalmazott munkájában. A Vörös Őrség története, mint a rendőrség haladtí hagyománya kötelez bennünket. Arra kötelez, hogy kérlelhetetlenek legyünk az ellenforradalmárokkal, bűnözőkkel szemben és bátran védelmezzük a munkásosztály hatalmát, a proletariátus diktatúráját. Az elmúlt 14 év alatt rendőrségünk is gazdagabb lett tapasztalatokban, azonban nem nélkülözhetjük a Vörös Őrség harcokban szerzett tapasztalatait sem. A Vörös Őrség történetének tanulmányozása elősegíti, hogy a rendőr elvtársak még keményebbek, fegyelmezettebbek legyenek az ellenség elleni harcban, még nagyobb felelősséggel védelmezzék a munkásosztály hatalmát.

A KIADÓ.

A rendőrség az 1918-as polgári demokratikus forradalom időszakában

1918-ban már a széles tömegek előtt is világos volt, hogy a központi hatalmak – Németország, Osztrák-Magyar Monarchia, Törökország, Bulgária – elvesztették a világháborút az antant hatalmakkal szemben, amely Angliát, Francia-, Olasz-, és Oroszországot foglalta magában – ez utóbbihoz csatlakozott 1916-ban Románia, 1917-ben az USA. A monarchia dolgozó tömegei számára a háború szenvedést és tömegnyomort hozott. Ausztriához képest Magyarországon a helyzet még súlyosabb volt. Az osztrák burzsoázia igyekezett a háború terhét mind fokozottabban Magyarországra hárítani emberben és anyagban egyaránt. Mindez növelte Magyarországon a dolgozók – még fokozottabban a monarchiában élő nemzetiségi dolgozók – kizsákmányolását, nyomorát.

Magyarország akkori társadalmi, gazdasági és politikai helyzete hasonlított a forradalom előtti Oroszország helyzetéhez. Oroszországban sem oldották meg a polgári forradalmak a dolgozó tömegek követeléseit. Az orosz burzsoázia kiegyezett a földbirtokos osztállyal, félve a proletáriátus forradalmától. A burzsoázia a földbirtokos osztállyal együtt zsákmányolta ki a dolgozókat. A hasonlatosság ellenére azonban alapvető eltérések is voltak a két ország helyzetében. Pl. Oroszország nem volt más országokkal szemben függő viszonyban mint Magyarország. Az orosz munkásosztálynak tapasztalatokban gazdag forradalmi pártja volt – a Bolsevikok pártja –, nálunk ebben az időben nem volt ilyen párt. A háború, a kizsákmányolás okozta szenvedések következtében a Nagy Októberi Szocialista Forradalom eszméi termé-

kény talajra hullottak. A forradalom győzelme nagy visszhangra talált népünkben és óriási lökést adott a tömegek forradalmi mozgalmának. A magyar proletariátus felismerte az orosz forradalomban a nagy történelmi példát, melyet követnie kell. Egymást követték a tüntetések és sztrájkok. Az áruló szociáldemokrata vezetők pedig mindent megtettek, hogy megakadályozzák a tömegek forradalmasodását.

1918 második felében a központi hatalmak katonai helyzete végleg válságba jutott. Augusztusban Franciaországban áttörték a német frontot, melyet sorozatos német vereségek követtek. Szeptember közepén áttörték a bolgár frontot. Szeptember 25-én a bolgárok, október 17-én a törökök letették a fegyvert. Ezek az események nagy hatással voltak a monarchia népeinek felszabadulási mozgalmaira.

Sorra megalakultak a lengyel, cseh, jugoszláv, román nemzeti tanácsok, nyíltan hirdetve az elszakadást a monarchiától.

Október 25-én az ellenzéki pártokból, gróf Károlyi Mihály pártjából, a Magyar Függetlenségi Pártból, a Radikális Polgári Pártból és a magyarországi Szociáldemokrata Pártból megalakult a Magyar Nemzeti Tanács. A magyar kormány még 23-án lemondott. Sorozatos tüntetések, sztrájkok voltak az egész országban. Október 28-án Budapesten a Lánchídnál a rendőrség és a tömegek közt véres összeütközésre került sor. Az összeütközésből halottak és sebesültek maradtak a helyszínen. Másnap fellázkodtak a flottánál is.

Az események gyors menetére jellemző, hogy 29-én az a rendőrség, mely az előző nap még belepuskázott a tüntetőkbe, csatlakozott a Nemzeti Tanácshoz. Este a Nemzeti Tanács ülésén megjelent a budapesti rendőrség tisztikarának, detektívtestületének és őrszemélyzetének a küldöttsége és bejelentette a rendőrség csatlakozását a Nemzeti Tanácshoz.

A Nemzeti Tanácshoz való csatlakozással nem mindenki értett egyet, elsősorban a vezető tisztikarban. Nem értett egyet Sándor László főkapitány. Többen nyilatkozatot tettek, hogy

a Nemzeti Tanácshoz ment küldöttségnek nem volt joga az egész testület nevében nyilatkozni. Ez a nyilatkozat csak eszmei jelentőségű volt, az eseményeket már nem lehetett megállítani.

Október 30-án az egész főváros forradalmi lázban égett. A tömeg a Keleti pályaudvaron visszatartott egy frontra induló menetzászlóaljzat, amely a tömeggel együtt fegyveresen. a Nemzeti Tanács épülete elé vonult.

Délután a főkapitányságon többszáz rendőr gyűlt össze. Átvonultak egy kávéházba, ahol megalakították a rendőrök Szabad Szakszervezetét és újra kimondták a Nemzeti Tanácshoz való csatlakozásukat. Többen beszédeket tartottak, köztük közrendőrök is. Delóczi Rezső közrendőr így beszélt: „Nem akarjuk, hogy továbbra is elnyomjanak és kizsákmányoljanak! Mi többet nem lövünk a nép közé! A katonák sem lőttek, mi sem lövünk!” Nem ezen a közrendőrön múlt, hogy a későbbiek során nem így történt.

Ezen a gyűlésen más törekvések is hangot kaptak. Például Ábrahám Dezső a Nemzeti Tanács képviselője a Nemzeti Tanácshoz való csatlakozást a „bolsevizmus” túlkapásaira való utalgatással sürgette. A gyűlés után a rendőrök sorokba álltak és megindultak tüntetni az utcára. Amerre elhaladtak, az őrszemes rendőrök csatlakoztak hozzájuk. Éltették a Nemzeti Tanácsot. A régi kormány ezzel a forradalom fellegrvárában Budapesten elvesztette karhatalmának eddig legmegbízhatóbb részét. Megkezdődött a középületek megszállása.

Baloldali szociáldemokraták és a forradalmi szocialisták vezetésével 1918 október 31-én Budapest munkássága általános sztrájkba lépett, mely a forradalmi katonák részvételével győzelmes fegyveres felkeléssé fejlődött. Október 31-én az egész főváros a munkások és katonák kezében volt. Budapest példáját követte az egész ország.

Károlyi Mihály alakított kormányt a Nemzeti Tanács pártjaiból. A kormányban részt vettek a szociáldemokraták is.

Az új kormány a burzsoázia érdekeit védelmezte. Nem akarta a dolgozók követeléseit kielégíteni.

Hatalmas félelem töltötte el a burzsoáziát. Reszketett a frontokról hazaözlő fegyveres katonáktól, az üzemek és falvak dolgozóitól. A burzsoáziának segítettek a jobboldali szociáldemokraták. Ezek segítségével lázasan szervezték a tömegek ellen irányuló fegyveres karhatalmat.

Miután az államhatalom a burzsoázia kezében volt, a létrejövő karhatalom Jellege is burzsoá. Feladata nem lehetett más, mint fegyveres erőszakkal is biztosítani a burzsoázia érdekeit, — a „forradalom vívmányait” a burzsoázia számára.

A forradalom után az országban a legszervezettebb erő a Szociáldemokrata Párt, melynek mind a fővárosban, mind vidéken kiépített szervezetei voltak, melyek a háború végén nagymértékben felduzzadtak. A jobboldali szociáldemokrata pártvezetőség készségesen állt a burzsoázia szolgálatára. A burzsoáziát a Szociáldemokrata Párt mentette meg.

A rendőrség támogatására a Kereskedelmi és Iparkamara és a Gyáriparosok Országos Szövetsége kezdeményezésére a burzsoázia vagyonának védelmére polgárőrséget szerveztek, melynek vezetőjéül Sándor Lászlót, a Tisza kormány volt budapesti főkapitányát kérték fel. Ez a polgárőrség csakhamar egyesült a szociáldemokrata párt által szervezett munkásokból alakult népőrséggel.

A Nemzeti Tanácshoz csatlakozott rendőrség felhívást tett közzé: „...tiszteljétek a magántulajdont. Aki hazáját szereti, alkalmazkodik a rendhez.”

A Szociáldemokrata Párt vezetőség már a forradalom napján felhívta a katonákat, hogy térjenek vissza a lakatnyákba és „fegyelmezett munkára” intette az üzemek dolgozóit.

A budapesti utcákon felfegyverzett szociáldemokrata népőrök csináltak „rendet”.

A népszerűség megszállta a fővárosba vezető utakat, vasútvonalakat és lefegyverezte a hazatérő katonákat.

A vidék „rendjének” védelmére nemzetőrség alakult, melynek központjai voltak: Budapest, Szeged, Kassa, Pozsony, Kolozsvár és Szombathely. Negyven főből álló egységekben (szakaszokban) voltak szervezve, tisztek vezénylete alatt. A Nemzetőrség hivatása volt, hogy egységeivel vérbefojtsa a vidéki forradalmi megmozdulásokat. Önként jelentkezőkből állt.

A kormány különböző kedvezmények kilátásba helyezésével csalogatta az embereket a burzsoázia vagyonának megvédésére. Az 1918 november 11-én kiadott rendelet szerint: „...a népkormány első kötelességének fogja tartani, hogy háláját a birtokpolitika megvalósítása alkalmával, avagy állami alkalmazások megteremtése által azokkal szemben rója le elsősorban, akik a harctér nehéz küzdelmei után is a közérdek és a közcél szolgálatában állnak.”

Egyes helyeken a hazatérő katonákat „ünnepélyesen” szociáldemokrata szónokok fogadták és rendőrtisztek segítségével kivették közülük a fegyvert. Egyes adatok szerint másfél hónap alatt kb. egy millió fegyveres katonát szereltek így le.

A budapesti főkapitányságon külön „Leszerelési Osztály” alakult és létrehozták a „Harcoló készenlét” nevű alakulatot, melynek feladata volt „rendzavarások esetén” sürgősen a helyszínre menni és fegyveresen rendet csinálni.

A tömegeket sok mindenre emlékeztető „rendőr” elnevezés helyébe a „rendőrbiztos” elnevezést vezették be és ki-mondták, hogy „a tisztviselőknek, tiszteknek rangfokozat szerint nagyságos, tekintetes cím mellőzendő”.

A burzsoá lapok dicshimnuszokat zengtek a szociáldemokraták érdemeiről a „rend helyreállítása terén”. Prohászka Ottokár fehérvári püspök elismerően nyilatkozott a szociáldemokratákról: „Mindenkinek el kell ismernie, hogy a szervezett, szociáldemokrata munkásság általában és különö-

sen városunkban, vármegyénkben olyan komoly, olyan kiváló és szellemének érettségét fényesen tanúsító tevékenységet fejtett ki az élet- és vagyonbiztonság védelmében, amellyel követésre méltó példáját adta nemes kötelességteljesítésének.”

Elsősorban új – forradalmi szellemtől kevésbé „fertőzött” – hadsereget igyekeztek létrehozni. Az idősebb korosztályokat lefegyverezték és három új, fiatal korosztályt hívtak be.

Erőfeszítéseik arra irányultak, hogy minden erővel meggátolják, ha kell vérbefojtsák a tömegek megmozdulásait.

A kormány egyik legfőbb gondja az volt, hogy a burzsoázia érdekében megfelelő fegyveres erőt teremtsen. Létrehozzák kiszolgált altisztekből és tisztekből, a „Védőrséget”, mely Tcb. 3000 fővel mint a „Budapesti Államrendőrségi Karhatalom” működött. A belügyminiszter gyakorolta felette a felügyeletet.

Rendeletet hoznak, hogy a rendőröket fel kell szerelni puskákkal és du. 4-től reggel 8-ig szálfegyverekkel kötelesek szolgálatot teljesíteni.

A Károlyi-kormány, mely az első hetekben élvezte a tömegek bizalmát, az események hatása alatt hamarosan elvesztette azt. A burzsoá kormány nem oldotta meg az ország égető problémáit. Nem tudott az'Antanttal méltányos békét kötni. Az ellenforradalom egyre szemtelenebbül, kormánytámogatással szervezkedett. A leszerelt katonák száz-ezrei munkanélkül voltak. A kormány elzárkózott követeléseik teljesítése elől. Termelési, ellátási nehézségek voltak, amelyek egyre fokozódtak. A burzsoázia szabotált. A földkérdést nem oldották meg, a tömegek elégedetlensége egyre fokozódott.

A forradalom győzelmének első napjaiban alakult katonai, üzemi és vidéki munkástanácsok többsége az első hetekben harcolt a forradalmi követelésének megvalósításáért. E szervezetek azonban ekkor még nem támaszkodhattak vezető erőre, nem volt még forradalmi párt és így a burzsoá

kormány, a Szociáldemokrata Párt jobboldali opportunistáinak segítségével, fokozatosan lehetetlenné tette a szervezetek forradalmi irányban való működését.

Az 1918 november 20-án megalakult Kommunisták Magyarországi Pártjának agitációs munkája termékeny talajra talált. A párt hangot adott a tömegek követeléseinek, népszerevése rohamosan növekedett. Befolyása a munkás- és katonatanácsokban is erősödött.

1919 elején egyre világosabb lett, hogy a tömegek a kommunisták befolyása alá kerültek. Ekkor a burzsoázia a szociáldemokratákkal egyetértésben taktikát változtatott. Elhatározták a kommunista mozgalommal való leszámolást. E lépésre a Németországban lezajlott ellenforradalmi események adtak tápot. Január 15-én Németországban a szociáldemokrata Noske hadügyminiszter vezetésével a burzsoázia fegyveresen támadt a német munkásokra. Megölték a Német Kommunista Párt két legjobb vezetőjét, Luxemburg Rózát, Liebknecht Károlyt és sok más forradalmárt.

Az ellenforradalmár dr. Dietz Károly vezetése alatt álló — szociáldemokraták által támogatott — budapesti főkapitányság is egyre több figyelmet fordított a Kommunista Párt bomlasztására. A rendőrség már a Kommunista Párt megalakulása után igyekezett beépülni a kommunista szervezetekbe, s ott romboló munkát végezni. Dietz emlékirataiban megírta, hogy külön nyolcvantagú csoport foglalkozott a Kommunista Párttal és igyekeztek besúgóikat a pártba beléptetni. Ennek az aknamunkának már akkor egyik vezéralakja volt dr. Hetényi Imre, későbbi Horthy-rendőrség fő prímekje. Ajpárt erősödését, tömegbefolyásának növekedését azonban gátolni nem tudták.

Február 21-én éjjel a Népszava elleni tüntetés szervezésének ürügyével — a rendőrségi nyilvántartás alapján letartóztatták a Kommunista Párt 40 vezetőjét. — Az előzmény az volt, hogy 20-án a kommunista munkanélküliek tiltakoztak a Népszava-székház előtt egy a munkanélküliek kérdésében

írt ellenséges hangú „Népszava” cikk miatt. Lövöldözés támadt, több rendőr és népőr meghalt, illetve megsebesült. A szociáldemokraták a békés fegyvertelen tüntetést úgy állították be, mint a Kommunista Párt fegyveres támadását a „Népszava” ellen. Ezzel a kormány szociáldemokrata segítséggel a nyílt ellenforradalom útjára lépett.

Délelőtt a toloncházban lévő kommunista foglyokat a meghívott újságírók jelenlétében a rendőrök véresre verték. Erről az eseményről még a burzsoá lapok is felháborodottan írtak, s e brutális cselekmény hatalmas felháborodást váltott ki a tömegekből, megmutatta a kormány a jobboldali szociáldemokratákat és a burzsoáziát kiszolgáló rendőrség igazi arcát.

A párt a vezetők letartóztatása ellenére is tovább élt és dolgozott. Illegálisan megjelent a Vörös Újság.

A kormány reformkísérletei már nem tudták megakadályozni az események rohamos balratolódását. Városban és falun egyaránt egymást követték a tömegmegmozdulások, sztrájkok. Követelték a kommunista vezetők szabadonbocsátását. Kezdték országszerte elkergetni a kormány képviselőit, és direktóriumokat szerveztek.

A Kommunista Párt irányt vett a fegyveres felkelésre. A párt már kezdetben különösen a hadseregben, a rendőrségben és a népőrségben is szilárdan megvetette a lábát.

A párt álláspontja az volt, hogy növelni kell a rendőrségi és egyéb rendőri alakulatokban a kommunista befolyást. Szántó Béla írja visszaemlékezésében, hogy Kun Béla elvtárs kifejtette, milyen fontos a kommunista befolyás biztosítása a „Népőrség”-ben ebben a fokozatosan munkásösszetételűvé váló fegyveres alakulatba. A feladat megakadályozni, hogy a Népőrséget felhasználhassák a kibontakozó forradalmi mozgalom és a kommunista párt ellen; meg kell nyerni a Népőrség tagjainak bizalmát, s a kommunista párt politikájának támaszává kell tenni.

1919 márciusában a budapesti Népőrségben dolgozó kommunisták döntő befolyást gyakoroltak a népőrökre és túlsúlyba kerültek az egész fővárosi fegyveres karhatalomban.

A párt március 23-ra tömeggyűlést hirdetett Budapesten, — melynek — ha szükséges — a kommunista vezetők fegyveres kiszabadítása is feladata volt.

Az események hatására erősödött a balszárny a szociáldemokrata pártban és a munkástanácson belül is.

Nagy csapás volt a burzsoá kormányra, hogy az Antant a Vyx-jegyzékben újabb hatalmas területek átengedését követelte, melynek végrehajtását a kormány ebben a helyzetben nem merte vállalni.

A szociáldemokrata párt miután elvesztette tömegbefolyását, megegyezést kötött a gyűjtőfogházban lévő kommunista vezetőkkel. A burzsoá kormány lemondott. Egyesült a két párt és kikiáltották a proletárdiktatúrát. A tömegek nagy lelkesedéssel fogadták a Tanácsköztársaság létrejöttét.

A proletariátus ellenállás nélkül átvette az államhatalmat. A hadsereg, a rendőrség minden harc nélkül a proletárdiktatúra rendelkezésére állt. Budapesten ekkor a fegyveres erők létszáma kb. 14 000 fő katonai helyőrség és 8–900 fő rendőri feladatot ellátó karhatalom volt. Ez az erő, ha akart sem tudott volna ellenállni a tömegek forradalmi megmozdulásának. A proletárdiktatúra kikiáltásával az októberi burzsoá forradalom rendőri karhatalma formailag megszűnt — helyét az első magyar proletár állam rendőrsége: a Vörös Órség foglalta el.

A Vörös Őrség megalakulása és szervezete

Az első magyar Tanácsköztársaság fő feladata megalakulásától kezdve az volt, hogy a megdöntött uralkodó osztályok uralmát, vagyoni és más kiváltságait megsemmisítse, ellenállásukat elnyomja, biztosítsa a gazdaság szocialista átépítését, megvédje az országot az imperialisták, az ellenforradalmi erők támadásaitól. Ezért a forradalomnak gyorsan meg kellett szerveznie hadseregét, forradalmi bíróságait, rendfenntartó és állambiztonsági szerveit.

A Tanácsköztársaság vezető szervei két erőszakszervet hívtak létre: a Vörös Hadsereget és a Vörös Őrséget.

„A Forradalmi Kormányzótanács XXIII. KTE. sz. rendelete a Vörös Hadsereg alakításáról.

1. A Forradalmi Kormányzótanács elrendeli a Magyarországi Tanácsköztársaság forradalmi fegyelmen alapuló új proletár hadseregének alakítását a következő alapokon:

... A Vörös Hadsereg elsősorban a szervezett munkásságból toborzott és a jelenleg fegyverben álló proletárkatonákból áll...

5. A Vörös Hadsereg a proletárság osztályhadserege. Minden katonájának egyenlő kötelessége a forradalmi proletárság érdekeinek védelme minden külső és belső ellenség ellen, a harc a világproletárság felszabadításáért.”

„A Belügyi Népbiztos I. B.N. sz. rendelete a Vörös Őrség felállításáról.

1. §. A Magyar Tanácsköztársaság rendjének megalapo-

Kun Béla

zása és fenntartása a Vörös Őrség feladata. A Vörös őrség egyben a Vörös Hadseregnek kiegészítő részét képezi és tagjai bármikor hadiszolgálatra rendelhetők, illetve a Vörös Hadseregbe áthelyezhetők.”

A két erőszakszerv feladatkörét nem határolták el élesen. Ezt a történelmi helyzet kívánta meg, s ennek megfelelően a Vörös Hadsereg alakulatai nem egy ellenforradalmi felkelés leverésében részt vettek, s ugyanakkor a Vörös őrség több alakulata harcolt a frontokon a külső támadó erőkkel szemben.

A proletárdiktatúra államhatalmi szervei látták azt, hogy az erőszakszervek proletárjellegének biztosítása érdekében különleges intézkedéseket kell tenni, s ezt meg is tették. Ez látható a Belügyi Népbiztos I. B. N. számú rendeletében is:

„1. §. ... A Vörös őrség felállításával egyidejűen az összes rendőri vonatkozással bíró karhatalmi alakulatok megszűnnek.

4. §. A Vörös őrség parancsnokait és egyéb alkalmazottait az őrszemélyzetten kívül a belügyi népbiztos nevezi ki.

A Vörös őrség személyzetének tagjait a belügyi népbiztos által kijelölt bizottság veszi fel...

5. §. A Vörös Őrség parancsnokai lehetőleg a proletárság katonai tapasztalatokkal rendelkező elemeiből kerüljenek ki.

Magasabb parancsnokok csak kellő elbírálás után nevezhetők ki. Ebből a célból egy bizottság állítandó fel, amely a belügyi népbiztosság, a Munkás- és Katonatanács és a Magyar Szocialista Párt egy-egy küldöttjéből áll. A Vörös őrségbe szolgálatra jelentkező volt tisztek jegyzékét a sajtó útján nyolc napon át állandóan közszemlére kell tenni. A jelentkezés napjától számított egy héten belül a jelentkezők egyéniségére, múltjára és politikai megbízhatóságára bárki megteheti észrevételeit a bizottságnál...”

Landler Jenő belügyi népbiztos

Hasonló jellegű intézkedések születtek a Vörös Hadse-
reggel kapcsolatban is.

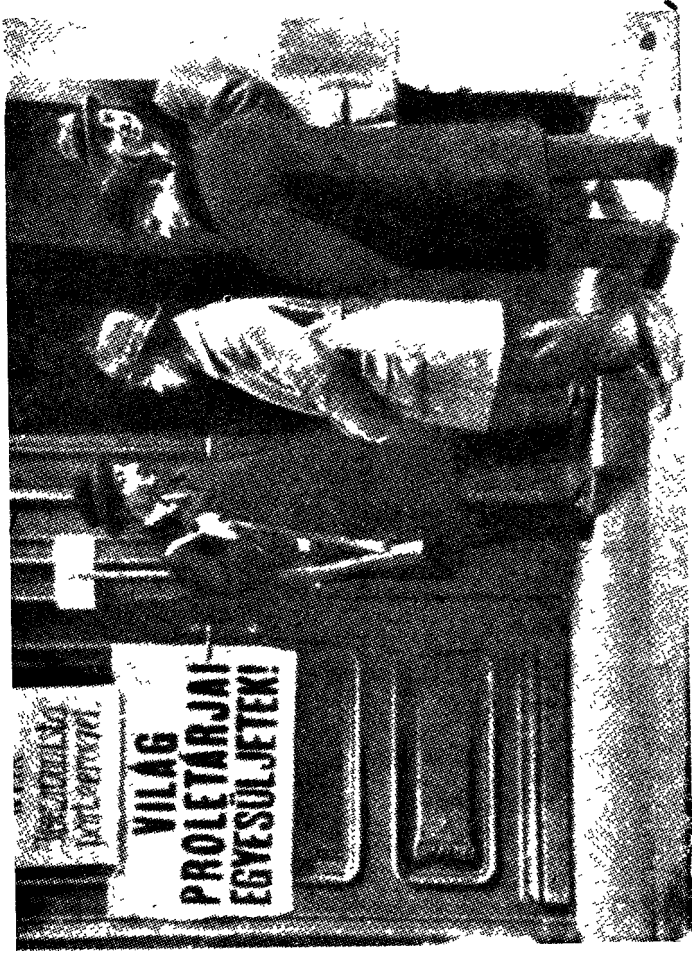
A rendelet végrehajtására meg is alakult egy bizottság,
amely a Belügyi Népbiztosság, a Munkás- és Katonatanács, a
Magyar Szocialista Párt egy-egy küldöttjéből állt. Ez a munka
azonban komoly eredményt nem hozott, de még eredményes-
sége esetén sem pótolhatta volna a régi rendőri apparátus
szétzúzását.

A Tanácsköztársaság védelmében fontos szerep jutott a
Vörös őrségnek – az első magyar proletárdiktatúra rendőr-
ségének. A Tanácsköztársaság e fegyveres karhatalma termé-
szetesen magán viselte a történelmi helyzet és az elkövetett
hibák sajátosságait.

1919 március 21-én a proletárdiktatúra kikiáltása nem
fegyveres felkelés eredménye volt. A proletáriátus harc nél-
kül vette birtokába az államhatalmat. A hadsereg és a rend-
őrség nem tanúsított ellenállást. A proletárdiktatúra kikiál-
tása után néhány órával megalakult a Forradalmi Kormányzó-
tanács is. A Forradalmi Kormányzótanács irányította az
államapparátus munkáját. Az egyesült párt kongresszusáig a
párt irányításával is ezt a szervet bízták meg. Tagjai voltak
a Népbiztosok és Népbiztos helyettesek.

Március 22-én a rendőrség delegációt küldött a Forra-
dalmi Kormányzótanácshoz és felajánlotta szolgálatait a pro-
letárdiktatúra számára. Ez volt a helyzet az államapparátus
többi részével is. Az a látszat alakult ki, mintha a burzsoázia
lemondott volna az ellenállásról, holott ez a meglapulás tuda-
tos taktika volt, hogy azután ott ártsanak, ahol tudnak. Ezért
nagymértékben megnehezült a burzsoá-államapparátus szét-
zúzása és a proletár-államapparátus létrehozása. A jobboldali
szociáldemokraták azt a nézetet hintették szét, hogy nincs is
szükség a régi államapparátus olyan szétzúzására, mint Szov-
jet Oroszországban.

A jobboldali szociáldemokraták saját megállapodásuk
ellenére élesen szembeszálltak minden olyan követeléssel,

Őrség a budapesti IV. ker. kommunista pártszervezet helyisége előtt

mely a régi fegyveres erők lefegyverzésére és felosztatására irányult. Feltétlezték, hogy későbbi időpontban ezek felhasználhatók lesznek a kommunisták ellen.

Így a szociáldemokraták ellenállása következtében az a helyzet alakult ki, hogy a régi rendőri karhatalom formailag megszűnt ugyan, azonban a helyére felállított Vörös őrség átvette a régi rendőri feladatokat ellátó fegyveres erőkből mindazokat, akik tovább akartak szolgálni. A burzsoá-rendőrség, népőrség és más hasonló alakulatok többsége átmentette magát, csak kis részük futott szét.

A Tanácsköztársaság ezt az „örökséget” egészítette ki toborzás útján pl. Budapesten kb. 3000 fővel, elsősorban a munkásosztály-soraiból.

A Vörös Őrségnek betoborzott munkás és dolgozó paraszt tagjai hűségesen védelmezték a proletár államhatalmat és amikor a Vörös őrség hagyományairól beszélünk, ezeknek az első proletár rendőröknek forradalmi harcaira gondolunk.

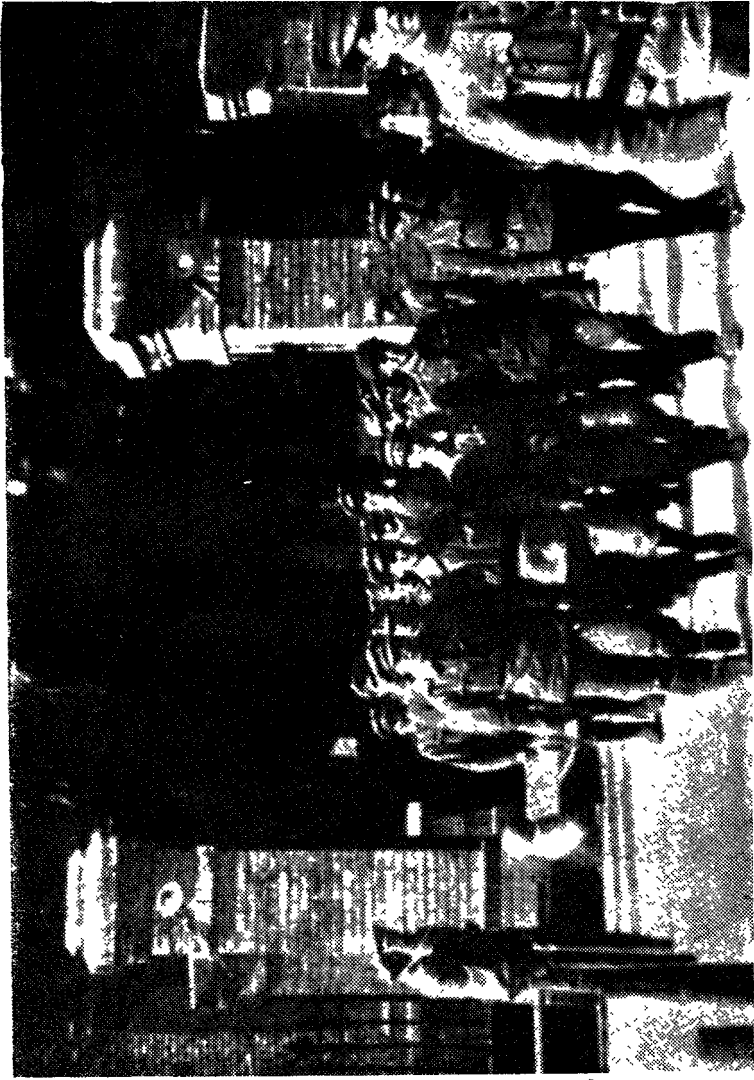
Biztos, hogy ha az imperialista túlérő el nem tiporja a Tanácsköztársaságot, a kommunisták helyrehozzák az elkövetett hibákat, a fegyveres erőket is köztük a Vörös őrséget megtisztítják a „burzsoá-örökségtől”, a szociáldemokrata árulók befolyásától.

Ennek ellenére a Vörös Őrség munkájában sok olyan előremutató elemmel találkozunk, amelyet a mi népi rendőrségünk a felszabadulás után megvalósított és továbbfejlesztett.

A vörös örök, amikor vállalták a rendőri szolgálatot, fogadalmat tettek:

„Én..... ünnepélyesen kötelezem magam, hogy önkéntesen belépek a Magyar Tanácsköztársaság Vörös őrségébe ...

. .. Kötelezem magam, hogy szolgálati időm tartama alatt bárhová is rendel a Tanácsköztársaság védelmének és a proletárdiktatúra diadalának érdeke, mint a Forradalmi Internacionálé vörös őre feladataimat halálmegvető rettenhetetlen bátorsággal teljesítem. Alávetem magam a Vörös Őrség forradalmi fegyelmének és tudomásul veszem, hogy a Vörös

A Vörös Őrség harcosai kivonulnak

Őrség forradalmi fegyelmén legfelsőbb fokon a forradalmi törvényszék őrködik, kisebb fegyelmi vétségben, mulasztásokban, hanyagságban az előljáró, erre hivatott parancsnokaim ítélkeznek..

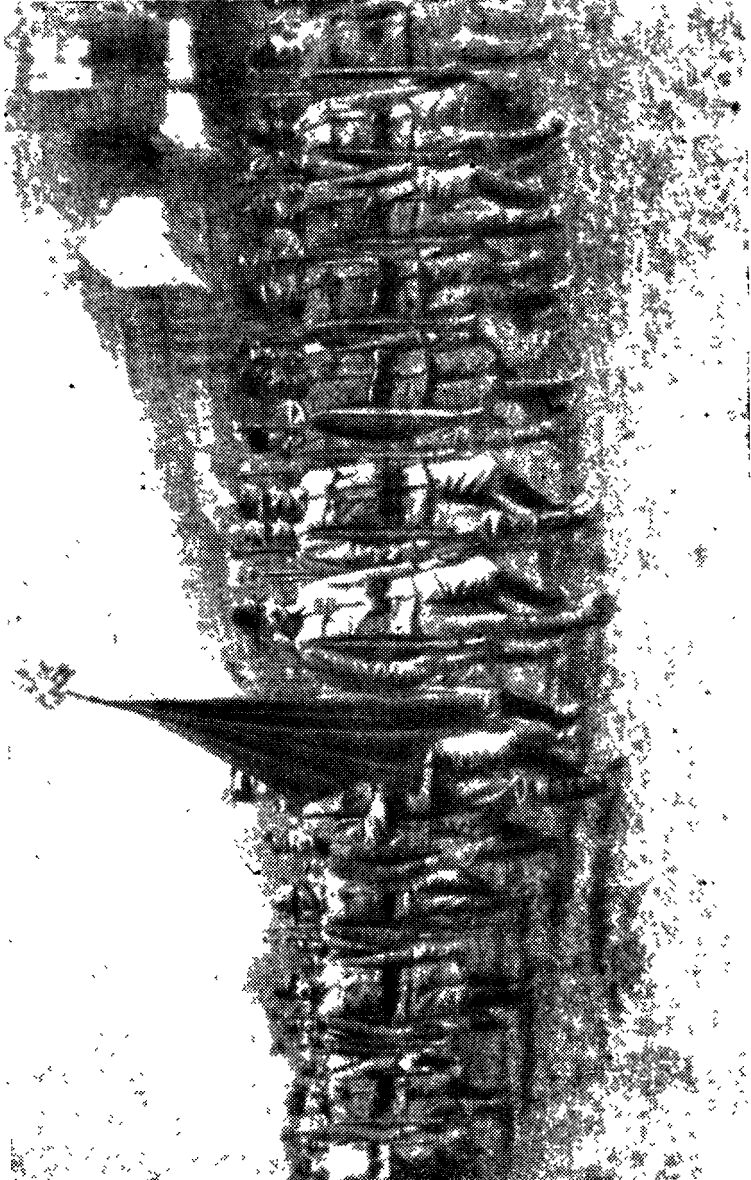
A „Vörös őr” tímmű folyóirat következőképpen írt a proletárdiktatúra rendőrségének megalakulásáról: „A régi rendőrség megszűnt és helyébe a dolgozók uralma a Vörös Őrséget léptette... A Vörös őrség a Tanácsköztársaság forradalmi rendjét fogja fegyveresen, elszántan és azzal a lelkesedéssel védeni, ahogy osztályöntudatos proletár védi minden poklon keresztül a gazdasági robot aióli felszabadulás, az igaz embe-riség ügyét.”

Egy másik helyen a proletár rendőr hivatását a következőképpen határozták meg: „A kapitalista társadalom rendőrének az volt a feladata, hogy a kizsákmányolók érdekeit védje meg, a dolgozó és nyomorgó szegénységgel szemben ... más a vörös őri szolgálat, mint a rendőri szolgálat volt, a kapitalista társadalomban. A vörös őr nem a kapitalista társadalom pribékje, amely a dolgozó osztályt, a népet üldözi, hanem védője, támogatója és sok tekintetben tanácsadója a népnek, mert a nép érdekeit szolgálja, nem áll ellenségesen szemben saját testvéreivel és nem veszi körül működésében a szegények haragja és gyűlölete.”

Ebből is látható, hogy a Vörös őrség megalakulásával a régi burzsoá rendőrségtől elvileg különböző, új típusú rendőrség bontogatta szárnyait. Ennek az új rendőri karhatalomnak a magját azok a munkások és dolgozó parasztok képezték, akik a forradalom vívmányainak védelmére léptek be a meg-alakult Vörös őrségbe.

Szervezetileg a Vörös Őrség a Belügyi Népbiztosság Vörös őrségének központi osztályára, városi parancsnokságokra, vármegyei (kerületi) parancsnokságokra és ennek alá-rendelten járási parancsnokságokra, községi kirendeltségekre oszlott.

Budapesten központi nyomozó osztályt állítottak fel,

A Vörös Órség díszszemléje a Vörösmezőn

melynek hatásköre az egész országra kiterjedt. Ez a szerv nyomozott a jelentősebb bűncselekményekben. Később megkezdtek vidéki csoportjainak a kiépítését is.

Az állambiztonsági szervet a Vörös őrség szerveként hívták létre.

Az állambiztonsági szerv a Vörös őrség Politikai Nyomozó Osztálya nevet kapta. Később ez a helyzet megváltozott; a politikai osztályt a Vörös őrség irányítása alól kivonták és közvetlenül a Belügyi népbiztosságnak rendelték alá. Ezt a Vörös őrség Főparancsnokának „A Vörös Őrség Főparancsnoksága kebelében működő osztályok ügyrendjé”-re vonatkozó utasítás tudatta:

A Politikai Nyomozó Osztály közvetlenül a belügyi népbiztosságnak van alárendelve, s számára annak rendelkezései az irányadók.”

Így a politikai nyomozó szerv egy szintre került volt irányító szervével, a Vörös őrség Főparancsnokságával, s a Belügyi Népbiztosság Politikai Nyomozó Osztálya nevet vette fel.

A politikai osztály szervezeti helyének ilyen kijelölése is mutatja, hogy a tanács hatalom vezetői nagy figyelmet fordítottak az osztályra. Felismerték az ellenforradalom elleni harc különös fontosságát, s ebből eredően a Forradalmi Kormányzótanács ülésein is több alkalommal foglalkoztak az osztály problémáival.

Különös gondot fordítottak arra, hogy az állambiztonsági szerv proletárokból álljon. A belügyi népbiztos azért is adta rendeletbe, hogy a politikai nyomozó szerv politikailag megbízható szervezett munkásokból állítsák fel.

A parancsnokok mellé politikai biztosokat állítottak és rendelkezésükre egy rendőri szaktanácsadót osztottak be.

A Tanácsköztársaság fennállásának néhány hónapja alatt a Vörös Őrség több kisebb szervezeti változáson ment át. Pl. a katonai helyzet alakulása szerint hol csökkent, hol növekedett a Vörös űr-kerületek száma.

A Vörös Őrség harca a közbiztonság megszilárdításáért

A megalakult Vörös Őrségre nagy feladatok vártak a közbiztonság megszilárdítása területén. A háború alatt jelentősen megnőtt a súlyos bűncselekmények száma. A kapitalizmus – amelynek szükségszerű velejárója a bűnözés – a háborús években megnövekedett számú alvilágot hagyott örökségképpen a Tanácsköztársaságra. A Tanácsköztársaság egy sor rendeletet hozott a burzsoázia kisajátításáról, a munkanélküli jövedelem eltörléséről. Ez a körülmény is ellenállást váltott ki a burzsoáziából és ennek egy részével, valamint a spekuláns elemekkel még szaporodott a bűnözők száma. A spekulánsok, kihasználva a gazdasági helyzet ziláltságát, spekulációs tevékenységükkel súlyosbították az amúgy is nehéz élelmezési viszonyokat.

Kemény küzdelem kezdődött a forradalmi törvényesség biztosításáért, s ebben a harcban jelentős szerep jutott a Vörös Őrségnek. „Minden vörös őrnek át kell lennie hatva attól a tudattól, hogy a proletárdiktatúra szolgálatában áll és hogy kötelessége a proletáruralom megszilárdítására irányuló minden rendelkezés pontos végrehajtása felett őrködni.” (Vörös őr kiskönyve.)

A proletárállam rendőrsége kemény kézzel sújtott le a Tanácsköztársaság közbiztonságát veszélyeztető bűnöző elemekre, akiknek többsége a tanácshatalom rendeleteit kijátszani akaró burzsoá elemekből tevődött össze.

A Forradalmi Kormányzótanács statáriumot és szigorú szesztilalmat rendelt\el:

A Forradalmi Kormányzótanács I. sz. rendelete

1. §. Mindenki, aki a Tanácsköztársaság parancsainak fegyveresen ellenszegül, vagy a Tanácsköztársaság ellen fölkelést szít, halállal büntetendő.
2. §. Mindenki, aki rabol vagy fosztogat, halállal büntetendő.
3. §. A bűnösök fölött forradalmi törvényszék ítél.

TILOS SZESZESITALOKAT ÁRULNI ÉS FOGYASZTANI

A Forradalmi Kormányzótanács II. sz. rendelete

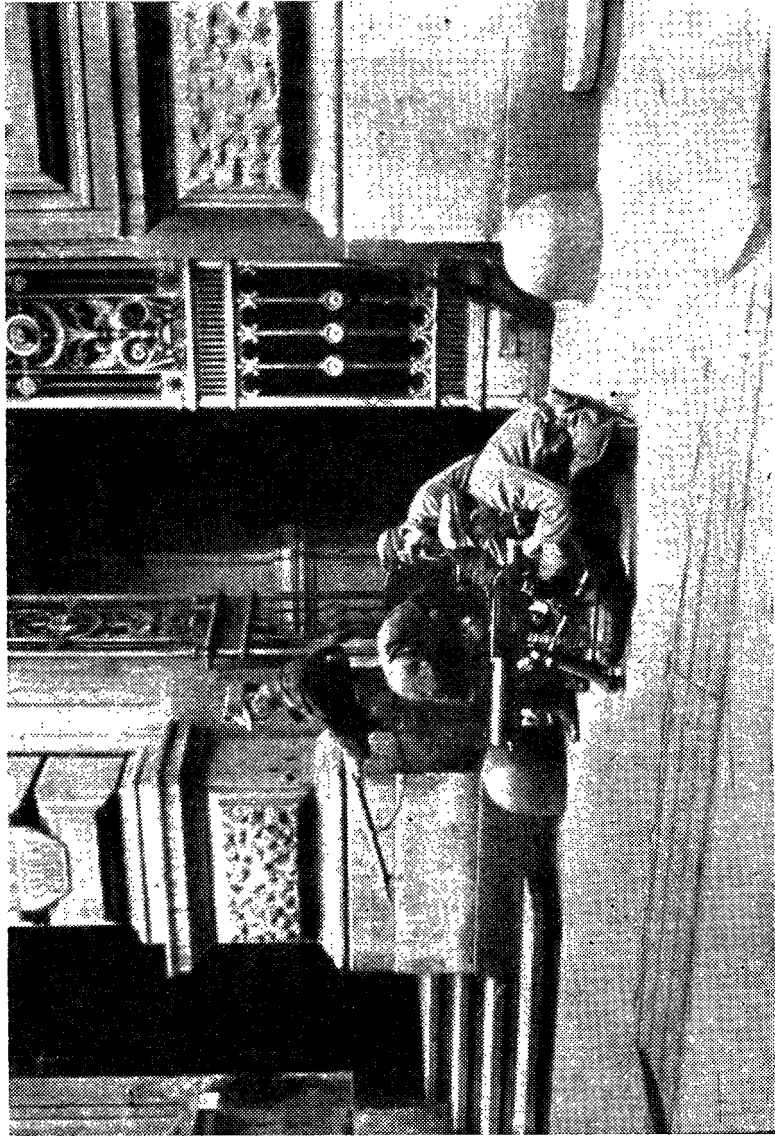
1. §. Mindennemű szeszesital kimérése, forgalomba hozatala és fogyasztása tilos.
2. §. Aki szeszesitalt e tilalom ellenére kimér vagy forgalomba hoz, üzletének elkobzásával és 50 000 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.
3. §. Aki szeszesitalt e tilalom ellenére fogyaszt, egy évig terjedhető fogsággal és 10 000 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

4. §. A bűnösök fölött forradalmi törvényszék ítél.

E fontos rendeleteknek a végrehajtását a Vörös őrség ellenőrizte.

Hamarosan a Forradalmi Törvényszék elé kerültek azok, akik arra számítottak, hogy a forradalom lehetőséget ad arra, hogy a „zavarosban halásszanak.”

A Vörös őrség egyik fontos feladata volt, hogy küzdjön a spekuláns, rémhírterjesztő elemek ellen. Különösen azok ellen, akik a Tanácsköztársaság által kiadott ügynevezett „Fehér pénz” értékének a lejáratására spekuláltak. Ellenforradalmi elemek elterjesztették, hogy a „fehér pénz” értéktelenebb,

Vörös Őrség a budapesti főposta előtt.

mint a régi „kék pénz”. Ennek sokan hitelt adtak. Voltak kereskedők, akik nem fogadták el a tanácskormány pénzét, mások pedig alacsonyabb árfolyamon vették csak át. Voltak bűnözők, akik a pénzügyi népbiztosság megbízottainak adták ki magukat és egyesektől a pénztárcájuk felmutatását követelve, a „kék pénzt” „fehér pénz”-re cserélték ki.

A Vörös őrség egész apparátusát ráállították e veszedelmes spekuláns és ellenforradalmi elemek felszámolására.

Alapos figyelőszolgálat segítségével letartóztattak egy sor kávéházi zugbankárt, akik nem fogadták el a Tanácsköztársaság pénzét. A Forradalmi Törvényszék elé állították a kék pénzt kicserélő szélhámosokat. A Tanácsköztársaság fennállásának egész ideje alatt szívós harc folyt a pénzspekuláció frontján.

Sorozatos tisztogatási akciókat rendeztek Budapesten és a nagyobb városokban, a mulatókban, pályaudvarokon a gazdasági nehézségeket kihasználó üzérkedő elemek ellen. E tisztogató akciók során sok arannyal, ruhaneművel és kincstári felszereléssel üzérkedőt lepleztek le.

Kíméletlenül üldözték a spekulánsokat, de a Vörös őrség szigorú utasítást kapott, hogy ne háborgassa a vidékről Budapestre élelmet szállító kisembereket, akik saját vagy családjuk ellátására szállítottak ennivalót.

Nehéz feladat volt megakadályozni azoknak a burzsoá elemeknek a tevékenységét, akik igyekeztek vagyonukat a szocializálás elől külföldre csempészni. A dolgozók bejelentésein keresztül a Vörös őrség tudomására jutott, hogy a nyugati határon egész burzsoá karavánok hordták ki a pénzt, az ékszert és más értékeket Ausztriába. A nyugati határon az ember- és vagyon csempészés valóságos iparrá vált. A Vörös őrség bűnügyi osztályának nyomozói elsősorban a vezető csempészek figyelésén keresztül, majd a határőrizet megerősítésével lényegében felszámolták ezt a burzsoá vagyonmentést.

Az első proletár-rendőrség nagy erőfeszítéseket tett a burzsoáziától örökölt prostitúció megszüntetésére. A háború

Vörös Őrség a budapesti főposta előtt

alatt a kapitalizmus nyomora sok nőt taszított a prostitúció mocsarába. A forradalom előtt a keresetszerű kéjelgésből élőknek 80–90 %-a fertőző nemibetegségben szenvedett.

Gondot fordítottak a prostitúció fokozatos megszüntetésére. A prostitúció felszámolását célzó adminisztratív eszközöket széleskörű felvilágosító munkával kapcsolták össze. Igen nagy jelentőséget tulajdonítottak a megelőző munkának.

A lakásrekvirálások során 26 magántalálka helyet szüntettek meg (összesen 27 volt). Míg 1918-ban 351 volt az újonnan bejegyzett kéjnök száma, a Tanácsköztársaság ideje alatt egyetlenegy sem jegyezték be. Sőt igen sokan kérték törlésüket. 1919. március 23-a és július 27-e között 715 kéjnök kérte törlését.

A Tanácsköztársaság néhány hónapja alatt sikerült a prostituáltak számát csaknem a felére csökkenteni. Sokan kerültek nevelőotthonokba és 40 %-uk rendes kereset után nézett. Ez az eredmény elsősorban azzal magyarázható, hogy a tanácskormány gazdasági és szociális intézkedései sok elbukott embernek megadták a lehetőséget arra, hogy visszatérjen a dolgozók sorába.

A vörös örök rendszeresen figyelemmel kísérték a szórakozóhelyeket, ellenőrizték a szesztilalom betartását, s össze-szedték a prostituált elemeket. A betegeket kórházba szállították. az egészségesek számára pedig munkaalkalmat biztosítottak.

Különös figyelmet fordítottak arra, hogy fiatal gyermekek ne kerüljenek a züllés útjára, hogy ezzel is elzárják a bűnöző elemek utánpótlását. A tanácskormánynak a gyermekek védelmére és nevelésére hozott intézkedései megfelelő alapot adtak ahhoz, hogy a Vörös őrség ezirányú tevékenysége eredményes lehessen. A vörös örök intézkedéseit a gyermekekkel mély emberszeretet, szocialista humanizmus jellemezte.

A Vörös őrség folyóiratában olvashatjuk: „A züllött gyermek odakint az utcán, akár mint csavargó, akár mint

Alkohol és Prostitúció

Alkohol és prostitúció

bűnöző legelőször a vörös őrral találkozik. Ennek el kell találnia azt a formát és módot, amellyel az ilyen megtévedt emberpalántával szemben fellépjen ... természetes, hogy ez a mód és forma mindig gyöngéd, mindig apai, mégha bűnösökkel áll is szemben... A vörös őrnök példaadónak és nevelőnek is kell lennie. Neki kell az utcán ügyelni a gyermekekre, ildomosán viselkednek-e, nem követnek-e el neveltlenséget, vagy meg nem engedett cselekményt. Szólítsa meg az olyan gyereket, aki helytelenül viseli magát, vagy komiszkodik, s komoly intó szóval figyelmeztesse viselkedésének és tettének helytelenségére. Semmi olyan felett el ne nézzon, amit szó nélkül nem hagyna a saját gyermekénél. így lesz azután a vörös őr az utca nevelője, a gyermekek barátja, a gyermekvédelem igazi katonája.”

A Vörös Őrség a Tanácsköztársaság rendjének védelméért az élet minden területén áldozatos harcot vívott.

Az ellenforradalom évtizedeken keresztül igyekezett a Magyar Tanácsköztársaságot beszennyezni. A proletárhatalom néhány hónapját az általános anarchia, felfordulás és a megnövekedett bűnözés időszakának állították be.

Ezzel szemben az igazság az, hogy Magyarországon soha azelőtt olyan rend és közbiztonság nem volt, mint akkor. A Tanácsköztársaság ideje alatt a közbiztonság megszilárdult, jelentős mértékben csökkent a bűncselekmények száma

Országos statisztika a Tanácsköztársaság alatt nem készült, elsősorban budapesti statisztikára vagyunk utalva.

Ha az 1918. áprilisának Budapestre vonatkozó statisztikai adatait összehasonlítjuk 1919. áprilisának ugyancsak Budapestre vonatkozó adataival a következő képet kapjuk a bűncselekmények csökkenéséről:

	1918. április	1919. április
Csalás	182 ¹	64
Sikkasztás	367	31
Gyilkosság		20 2

	1918. április	1919. április
Gyermekkinzás	2	
Hivatalos hat. visszaélés	3	—
Kerítés	4	—
Mérgezés	21	1
Hatóság elleni erőszak	28	—
T estisértés	81	9
Lopás	6077	1400
Rablás	23	1
Árdrágítás	114	28
Okirathamisítás	13	18
Tjzemi baleset	169	58
Közvagyonrongálás	3	48
Magzatelhajtás	18	—

Ezek a statisztikai adatok mutatják, hogy a bűntettek, különösen a súlyos bűncselekmények nagymértékben csökkentek, így a lopás, csalás, sikkasztás, gyilkosság, rablás. Ez a körülmény alapvetően összefügg azzal a politikai, gazdasági és szociális változással, melyet a tanácshatalom a dolgozó tömegek életében jelentett. Emelkedést mutat a statisztikában a közvagyonrongálás, amit nyilván az magyaráz, hogy a tanácshatalom köztulajdonba vette a főbb termelési eszközöket s az osztályellenség igyekezett a szocialista tulajdonban kárt okozni. Ugyancsak emelkedett az okirathamisítás, ami arra mutat, hogy egyesek igyekeztek kivonni magukat a tanács kormány egyes rendelkezései alól.

A budapesti főkapitányság területén a proletárdiktatúra időszaka alatt 39 340 bűnügyi ügyiratot iktattak (1919-ben egész évben 141 620 darabot).

A proletárdiktatúrát megelőző 3 hónapban (1919. jan., febr., márc.) az iktatott bűnügyi akták havi átlaga 15 106 db. A proletárdiktatúra időszakának havi átlaga 9830 db. A proletárforradalom bukása után a havi átlag ismét emelkedik 11 392 db-ra.

Ugyancsak érdekes képet mutat, ha megnézzük a budapesti főkapitányság területén, hogy 1919-évben, hogy alakult — közönséges bűncselekmények miatt — a letartóztatások száma.

1919-ben letartóztattak összesen 4528 főt. Ebből a proletárdiktatúra alatt (április, május, június, július) 177 főt. Egész évben a legkevesebb letartóztatás a proletárdiktatúra időszakára esik.

■ Ha az 1919-es esztendőt nézzük a proletárdiktatúra kivételével akkor a forradalom előtti és utáni 9 hónap letartóztatási havi átlaga 544 fő. Ezzel szemben a Tanácsköztársaság havi átlaga csak 44 fő.

Pontos adataink nincsenek a letartóztatott 177 fő szociális származását illetően, de bizonyos támpontot ad a korabeli statisztikai kategorizálás és a sajtó. A statisztika szerint a 177 főből 81 fő volt „magasabb műveltségű és önálló iparos, kereskedő”.

A Vörös ör című lap pedig azt írja:

„Az őrizetes szobák, fogdák lakói . . . legnagyobbbrészt fölcicomázott burzsoá dámák és kikent, kifent burzsoák . . . Mind olyanok ezek, akik vagy nemtudva belenyugodni az elnyomottak hatalomrajutásába, a proletárdiktatúra ellen cselekedtek, vagy körömszakadtáig ragszkodva összeharácsolt és az elnyomottak zsírján szerzett vagyonukhoz, nem tettek eleget, illetve megszegték a Forradalmi Kormányzótanács rendelkezéseit.”

Az 1919-es Magyar Tanácsköztársaság rendőrsége: a Vörös Őrség a szocialista rendőrség útján fejlődött.

A proletárdiktatúra rendőrsége a dolgozó nép többségének hatalmát szolgálja. Ezért a dolgozó tömegek rokonszenvét, segítségét élvezi. A munkásosztály hatalmának rendőrsége minden cselekedetével a dolgozók államát, a szocialista törvényességet erősíti és védelmezi. E rendőrség osztályteremtéséből folyik, hogy csak úgy tudja feladatát ellátni, a

proletariátus belső rendjét védelmezni, ha a széles dolgozó tömegekre támaszkodik.

A Vörös Őrség tagjait parancsnokai állandóan arra tanították, hogy „A vörös űr a proletárok érdekeit védi meg a burzsoáziával szemben” (Vörös űr kistankönyve) „A vörös űrnek abból kell kiindulnia, hogy éppen úgy számíthat adandó alkalommal ő a proletárok támogatására, segítségére, mint megfordítva. Másszóval a proletárok és a vörös űrök között teljesen kölcsönös bizalom áll fenn . . .” (Vörös űr. 1919. V. 24.)

„A vörös űr a proletárok bizalmának letéteményese, a proletárérdekek képviselője és megvédője . . . olyan összhangnak kell uralkodnia a vörös űr és a proletár közönség között, mely azelőtt nem volt meg a rendőrség és a nagyközönség között.” (Vörös űr, 1919. V. 24.)

A Vörös űrség elsárgult dokumentációs anyagát lapozva, először az ragadja meg az olvasót, hogy milyen nagy súlyt helyeztek arra, hogy az első proletár rendőrséget minél szorosabb szálak fűzzék a dolgozó tömegekhez.

Különös figyelmet fordítottak arra, hogy a Vörös űrség hivatalaiban szeretettel, bürokráciamentesen foglalkozzanak a dolgozók ügyeivel. A hivatali apparátust arra hívták fel, hogy:

„...a jogkereső közönséggel és különösen a járatlan proletárokkal szemben a legnagyobb készséget, előzékenységet és jóakaratot tanúsítsanak. Kerüljenek minden türelmetlenséget, gorombaságot – egyszóval hassanak oda és támogassák a közönséget abban, hogy a legsimábban és leggyorsabban ügye elintézéséhez jusson... szívleljék meg és váltsák valóra... azon legelemibb szabályt, hogy a hatóságok és hivatalok vannak a közönségért és nem fordítva. (Vörös űr, 1919. VI. 29.)

A fentieket nemcsak a hivatalokban, hanem az utcai szolgálatban is igyekeztek érvényesíteni.

A dolgozók tájékoztatása érdekében április 15-én a Vörös űrség kebelén belül elsősorban Budapesten, majd vidé-

ken is „Tájékoztató Vörös Őrség” felállítását rendelték el.

Abból indultak ki, hogy a Vörös őrség személyzetének hivatása a rend megőrzésén kívül a dolgozók tájékoztatására, felvilágosítására és az idegennyelvűek útbaigazítására is kiterjed. Ezért külön őrszemcsőportot állítottak fel a közönség tájékoztatására s hozzáláttak speciális kiképzésükhöz.

Budapestet felosztották körzetekre. A körzetek gócpontjában a legforgalmasabb helyekre (vasút, hajóállomás, forgalmas utcatorlatok) egy-egy tájékoztató vörös őrt állítottak. A tájékoztató őrk kiválogatásánál szempont volt, hogy azok mindegyike a magyar nyelven kívül a német és valamelyik szláv vagy román nyelvet tökéletesen beszélje.

A tájékoztató vörös őrk balkarjukon vörös karszalagot viseltek, melyen fel volt tüntetve, hogy az illető milyen nyelveket beszél.

A tájékoztató őrk feladata volt, hogy ahozzájukfordulókat a legelőzékenyebben felvilágosítsák. Meghatározták, hogy ha az illető tájékoztató őrk nem tudja a megfelelő útbaigazítást megadni, akkor a szomszéd körzet tájékoztató őrére bízza az útbaigazításra szorulót. Ugyanez az eset állt elő akkor is, ha a kérdezősködő nyelven az őrszem nem beszélt. Ezért az egymás mellett lévő körzetekbe különböző idegen nyelveket beszélő tájékoztató vörös őrköt osztottak be.

E feladaton kívül természetesen a tájékoztató őrk a közrendre is felügyelt.

Egyre inkább valósággá vált, az, hogy a „hívását átérző vörös őrk szeme keresi az alkalmat, hogy hol segíthetne hatalmánál fogva proletár testvéreinek”. (Vörös őrk, 1919. V. 3.)

A vörös őrk felügyeltek, hogy a dolgozók igazságosan részesüljenek a Tanácsköztársaság készleteiből. Letartóztatták a vásárlási nehézségeket kihasználó ellenforradalmára, rémhírtérjesztő elemeket. Biztosították, hogy a fronton harcolók hozzátartozói elsőbbséget élvezzenek a vásárlásoknál.

Az elégedetlen vagy félrevezetett dolgozóknak türelme-

sen magyarázták a kormány rendeleteit, egy-egy intézkedés célját. A munkások és a dolgozó parasztok soraiból kikerült forradalmi vörös örök a proletárdiktatúra ügyének lelkes tömegagitátorai voltak.

Ezek az egyszerű, volt munkások áldozatos munkát végeztek. Szerény fizetéssel, hiányos felszereléssel, sokszor éhezve látták el szolgálatukat, Nem egyszer a Vörös Órségen belül tevékenykedő ellenforradalmi elemekkel is harcolva, védték a dolgozók hatalmát, az első magyar proletárdiktatúrát. A legnehezebb szolgálati feladatok a forradalom hívó szavára szolgálatba lévő vörös öröknek jutottak. Voltak olyan vörös örök, akik a forradalom több hónapja alatt, egyetlen szabadnapot sem kaptak – mégis helyálltak.

A dolgozók szerették és támogatták a Vörös Órséget. Sok bűnözőt és ellenforradalmárt lepleztek le a Vörös Órség nyomozói a dolgozók bejelentései alapján. Azok a nagy eredmények, amelyeket a Tanácsköztársaság a közbiztonság megszilárdítása terén elért, jórészt azzal magyarázhatók, hogy a dolgozó tömegek aktívan támogatták a Vörös órség munkáját. Állandóan tömeges bejelentések érkeztek a Vörös Órség parancsnokságaihoz egyes burzsoá elemek törvényszegéseiről, élelmezési nehézségeket kihasználó üzérekről, általában a bűnözők tevékenységéről.

így leplezték le Ney Hugónak, a volt császári és királyi hadsereg főhadnagyának félmillió koronás ékszerlopását. így érte utói a proletár igazságszolgáltatás keze a Royal szálloda spekuláns, hazárd játékosait, akik közt egy-egy este több-százezer korona cserélt gazdát. A dolgozók segítségével kerültek a vörös örök kezébe a Tanácsköztársaság szocializálási rendeleteit kijátszó burzsoá elemek. Volt Budapesten olyan kerületi parancsnokság, ahová egy nap 40 – 50 bejelentés is érkezett a dolgozóktól, akik féltették és óvták a tanácshatalmat a burzsoá és ellenforradalmi elemekkel szemben. Ezeket a bejelentéseket nagy gonddal kezelték. Még a legjelentékte-

lenebbnek látszó bejelentést is azonnal kivizsgálták és intézkedtek benne.

A Vörös őrség áldozatos munkája a közbiztonság megszilárdításáért, ma is méltó példaképül szolgálhat népi demokratikus rendőrségünk minden tagjának.

A Belügyi Népbiztosság politikai osztályának munkája

A Tanácsköztársaság állambiztonsági szerve az ellenforradalom elleni harcot törvényes keretek között folytatta. Munkája a Kormányzótanács részéről kiadott – a Tanácskongresszus által jóváhagyott – rendeleteken, törvényeken alapult.

Maguk a proletárhatalom védelmét szolgáló rendeletek a Magyarországi Szocialista Szövetséges Tanácsköztársaság Alkotmánya szellemében születtek. Ez kimondotta:

„7. §. A dolgozó tömegek hatalmának biztosítása, a kizsákmányolók hatalma visszaállításának meggátlása érdekében a Tanácsköztársaság felfegyverzi a dolgozókat és lefegyverzi a kizsákmányolókat.”

A harc a volt uralkodó osztályok restaurációs kísérletei ellen tehát alkotmányos alapokon történt.

A Magyarországi Szocialista Párt és a Forradalmi Kormányzótanács első, „Mindenkihez!” szóló kiáltványában, 1919. március 21-én szükségesnek látta leszögezni határozott szembenállását mindenféle ellenforradalmi és rendbontó törekvéssel. A hatalmon lévő proletáriátus vasakarátát fejezte ki, amikor kimondta, hogy:

„Halállal súlyt le az ellenforradalom banditáira, csakúgy, mint a fosztogatás brigantijaira. Hatalmas proletárhadsereget szervez, amellyel a munkásság és parasztság diktatúráját érvényre juttatja a magyar kapitalistákkal és nagybirtokosokkal szemben csakúgy, mint a román bojárokkal és cseh burzsoákkal szemben.”

A Forradalmi Kormányzótanács első rendeletei a proletárdik-

tatúra törvényes, jogi védelmét szolgálták, s elejét vették az anarchiának. Gondoskodtak arról, hogy az ellenforradalmi elemektől elvegyék a fegyvereket.

„A Forradalmi Kormányzótanács III. sz. rendelete.

1. Bárminemű fegyvert csak . . . elismert karhatalmi alakulatok, valamint a gyári őrsegek és munkásgárdák tagjai viselhetnek.”

A hatalom aláásását akarták elérni az ellenforradalmi elemek a különböző rémhírek terjesztésével. Ennek törvényes üldözését biztosította a Kormányzótanács V. sz. rendelete.

„Aki olyan híreket terjeszt, amely a köznyugalom megzavarására alkalmas, forradalmi törvényszék elé állítható és súlyos büntetéssel sújtható.

Ha az ilyen hírek terjesztése a közbiztonság megzavarásával járó mozgalmakat, vagy más ilyen súlyos következményeket idéz elő, a forradalmi törvényszék halálbüntetést is kiszabhat.

Nincs helye büntetés kiszabásának, ha a való tények tárgyilagos ismertetése a köznyugalom megzavarására irányuló célzat nélkül történik.”

A kiadott törvényerejű rendeletek lehetővé tették az állambiztonsági szerv részére az államrend ellen aknamunkát folytató valamennyi kategória üldözését. Nem lehetett büntetlenül rémhíreket terjesztetni, izgatni a proletárhataiom ellen és szervezkedni annak megdöntésére. Ezek a törvények fegyverül szolgáltak a hatalom védelmében.

A Kormányzótanács a törvény ellen vétőkkel szembeni eljárást is rendeletileg szabályozta.

„A Forradalmi Kormányzótanács XXXIX. sz. rendelete.

Előzetes letartóztatásra hivatott szervek: vádbiztosok, Budapesten a Vörös Őrségnél működő politikai megbízott, vidéken a Vörös Őrség országos megbízottai.

Korvin Ottó

A népbiztosok a hatáskörükbe tartozó büntetteknel rendelkezhetnek az előzetes letartóztatást.”

Ezen általános, minden büntettre vonatkozó rendeleten kívül külön rendeletben szabályozta a Kormányzótanács a politikai büntettek elkövetésével gyanúsítottak elleni eljárást.

„A Kormányzótanács LXVII. sz. F.K.T. rendelete.

1. §. A politikai természetű cselekményért őrizetbe vettokről **azonnal értesíteni kell** a belügyi népbiztosságot. A letartóztatást a belügyi népbiztosság bármikor megszüntetheti.

2. §. Politikai természetű cselekmény miatt forradalmi törvényszék elé bárkit csak az igazságügyi népbiztosság előzetes hozzájárulásával lehet állítani.”

Az állambiztonsági szerv hivatva volt arra, hogy e törvények alapján felkutassa azokat, akik a hatalom ellen szereztek, izgattak, lázítottak és ártalmatlanná tegye őket. A politikai nyomozó osztály feladatát ebből eredően a következőképpen határozta meg a Vörös őrség Főparancsnoka:

„A politikai nyomozó osztály feladata az összes politikailag megbízhatatlan, tehát a burzsoákhoz tartozó egyének megfigyelése és mindazon politikai bűncselekmények, melyek a tanácskormány ellen irányulnak, nyomozástárgyává tévése...”

Az állambiztonsági szerv széles ellenforradalmi táborral találta magát szembe. Vezetői azonnal hozzáfogtak e tábor felméréséhez.

Az ellenforradalmi erők legreakciósabb rétegét a földesurak és dzsentrik, valamint a katolikus egyház vezető papjai és kiszolgálóik alkották. Ezek az ellenforradalmi szervezések élére álltak. Ők adták meg az ideológiai irányvonalat, s ők készítették el a katonai terveket.

Az ellenséges tábor ezen gerincéhez csatlakozott a nagy- és kisburzsoázia, valamint a falusi kulákság. E rétegek elfogadták a földesúri vezetést és ideológiát. Megtalálta a közös

Sallai Imre

hangot az ellenforradalmi elemekkel a munkásosztály áruló rétege: a szakszervezeti bürokraták és a hatalmon belül megbúvó reformista társaik is.

A politikai osztály úgy értékelte, hogy az ellenforradalom szellemi és politikai irányítói, valamiSt a volt erőszak-szervek káderei a legveszélyesebbek, s ennek megfelelően tette meg intézkedéseit.

Az osztály elkészítette a volt magyar uralkodó osztály vezető személyiségeinek listáját. Az ezen szereplők egy részét háborús bűntettek miatt őrizetbe vették.

„A világháború néhány főbűnösét letartóztatták... Wekerle Sándor, Sztéryi, Szurmai és Károlyi György után újabb letartóztatások következtek. Hétfőn éjszaka őrizetbe vették a következőket:

Hazai Samú volt honvédelmi minisztert a monarchia pótlás ügyeinek főfelügyelőjét, aki ebben a minőségben százezerszámra hurcolta az embereket a vágóhídra. Hazait előbb a forradalmi törvényszék Markó utcai épületébe állították elő, onnan pedig kiszállították a gyűjtőfogházba.

Hasonló sorsban részesült Balogh Jenő, a Tisza kormány volt igazságügyminisztere, aki gyorstalpaló módjára hozta a szabadságtipró törvényeket.

Néhány nappal ezelőtt letartóztatták gróf Mikes János püspököt és Bozsik Pál gyöngyösi plébánost. Balatonfüreden őrizetbe vették Lánczy Leót, a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank elnökigazgatóját, aki vagyont keresett a háborús konjunktúrán. Lánczyt Budapestre hozták. Rajtuk kívül letartóztatták Hohenburger Antal tábornok hadbíró, akinek rosszhangzású nevéhez egész sereg halálos ítélet fűződik, továbbá Láng Boldizsár vezérkari alezredest, aki már a Károlyi kormány alatt is őrizetben volt ellenforradalmi mozgalmái miatt, Zsejunka József csendőrnagyot, aki a tavalyi májusi sztrájk alkalmával a MÁV.gépgyár munkásai közé lövetett.

Te!

sötétben
bujkáló
rémhír-
terjesztő
ellenfor-
radalmár
reszkess!

Le van még tartóztatva: Rácz Kálmán huszárszázados.

Egyed Lajos a MÁV gépgyár tisztviselője, Páll István rendőrfelügyelő..." (Népszava, 1919. április 9.)

Másokat házi őrizetben tartottak, mint például Habsburg József Ferenc főherceget és Somsich Gyula grófot, akiket a keszthelyi országútról hoztak fel a fővárosba.

Amikor az imperialista országok katonai intervenciója megindult az ország ellen, a szükséges intézkedések között szerepelt a vezető osztályidegen elemek ártalmatlanná tétele is.

„...A Magyar Tanácsköztársaság az ellenforradalmi mozgalmak megelőzése és meggátlása végett az utóbbi napokban kb. 160 letartóztatást rendelt el és foganatosított...”

(Népszava, 1919. május 1.)

Sajnos az államvezetésben lévő megalkuvók, s főként az imperialista missziók diplomáciai beavatkozására ezeket szabadon engedték.

Az osztály szabadonengedésük után sem vesztette szem elől ezeket a vezető elemeket, hanem megszervezte rendszeres figyelésüket. Az aktív ellenforradalmi tevékenységgel gyanúsítottakat még vidéken is figyelték. Például Müller Vilmos nyomozót Nógrád megyébe küldte le az osztály a Próriai bárók, figyelésére. Ezek közül a Prónaiak közül került ki később a hírhedt Prónai-különítmény névadója.

Később — a főváros élelmiszerellátásának nehézségei miatt sorra kerülő önkéntes és kényszerkitelepítés során — tervbe vették a volt tőkés elemek Budapestről történő kitelepítését. Ebben — a gazdasági szempontok mellett — a politikai szempontok is közrejátszottak.

„Eltávolítják Budapestről a tőkés naplopókat.

... Budapest terhermentesítésére vonatkozóan még más energikus intézkedések is várhatók. Eltávolítják Budapestről mindazokat, akik tőkéjükből élnek, vagy akik nem tudják igazolni, hogy valamilyen termelő munkáért

Vörös Örök és vöröskatonák közös harca az ellenforradalmárok ellen

bért kapnak. A tehermentesítő bizottságnak már kezei között is van ezeknek a névsora.”

(Vörös Üjság, 1919. június 25.)

A volt uralkodó osztályok vezérkarának, politikai és gazdasági vezető elemeinek ilyen szoros szemmel tartása megakadályozta, hogy e személyek aktív szerepet játszanak ellenforradalmi mozgalmakban, illetve ha ilyenben résztvettek, hamar lebuktak. Ezek a vezető elemek, ha csak tehették kiszöktek az országból, s a már kintlévő társaikkal szövetkezve kívülről folytattak aknamunkát.

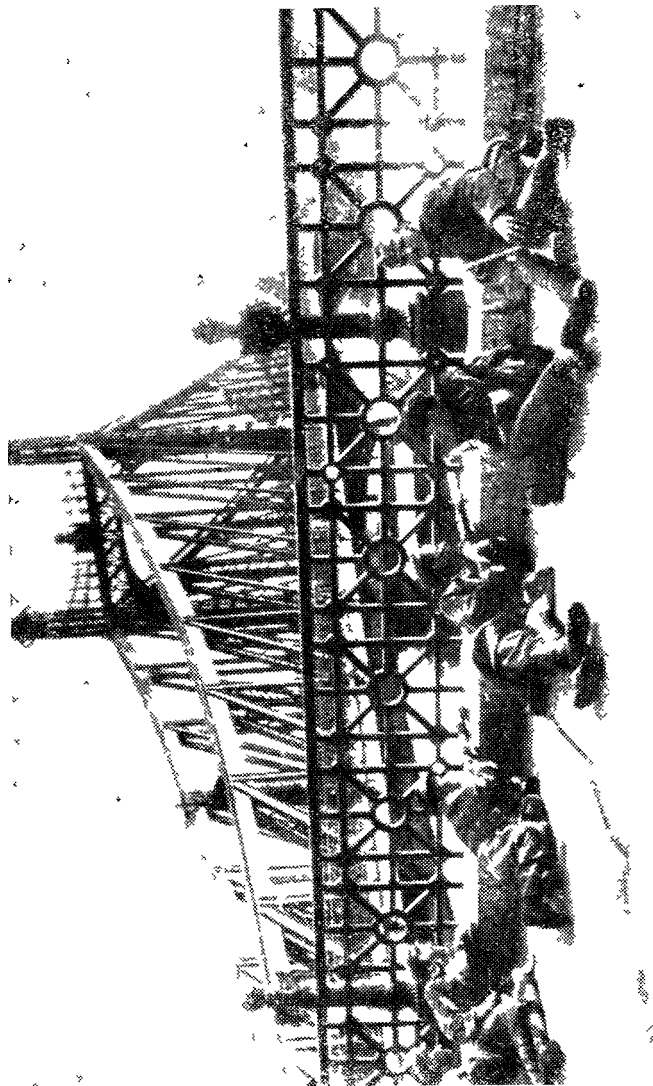
Szeged és Bécs volt a kinti magyar ellenforradalmi vezérkarok főhadiszállása. Szegeden ellenforradalmi kormány, Bécsben ellenforradalmi komité alakult a Tanácsköztársaság elleni mozgalmak vezetésére és irányítására. Fő tevékenységük abból állt, hogy a különböző imperialista hatalmaknak árulták az országot. Az ország területét, anyagi kincseit és a magyar nép verejtékét kínálták fel, csakhogy újra hatalomra jussanak idegen szuronyok segítségével.

Az állambiztonsági szerv ezeket a külső ellenforradalmi góccokat is szemmel tartotta, s hogy nem eredménytelenül, azt mutatja az alábbi eset.

„A legelső ellenforradalmi mozgolódás szálai a mágnásokkal összeköttetésben álló „Bécsi Magyar Futár”-hoz; vezettek. Korvin két nap múlva már neveket, kapcsolatokat jelentett. Egy hét leforgása alatt aktahalmazzal mutatkozott. Kezében volt a „Bécsi Magyar Futár” teljes előfizetési lajstroma.”

(Kelen Jolán: Töretlen úton.)

A külső és belső ellenforradalmi erők támogatást kaptak az imperialista államok Magyarországon tartózkodó különféle misszióitól, követségeitől. Ezért a politikai osztály figyelemmel kísérte ezek tagjainak tevékenységét. Landler Jenő feljegyzéseiben ír arról, hogy megjelent nála Freeman angol

Vörös Órség a Ferenc József-hídnál a június 24-i ellenforradalom idején

kapitány és felháborodva beszélt arról, hogy őt és az angol tiszteket is megfigyelik.

„Felhívtam Korvint — írja Landler —. Az ő jelenlétében emelkedett hangon intézte hozzám az angol kapitány ezt a kérdést:

— Csak nem tételezi fel népbiztos úr, egy angol tisztről azt a lelkiismeretlen becstelenséget, hogy egy idegen államban ellenforradalmat szít?

Ránéztem Korvinra. Az ügy részleteiről nem tudtam semmit. Korvin megértette tekintetemet. Én is az övét, pedig a szemhéja sem rezdült. Nyugodtan feleltem az angol tisztnak:

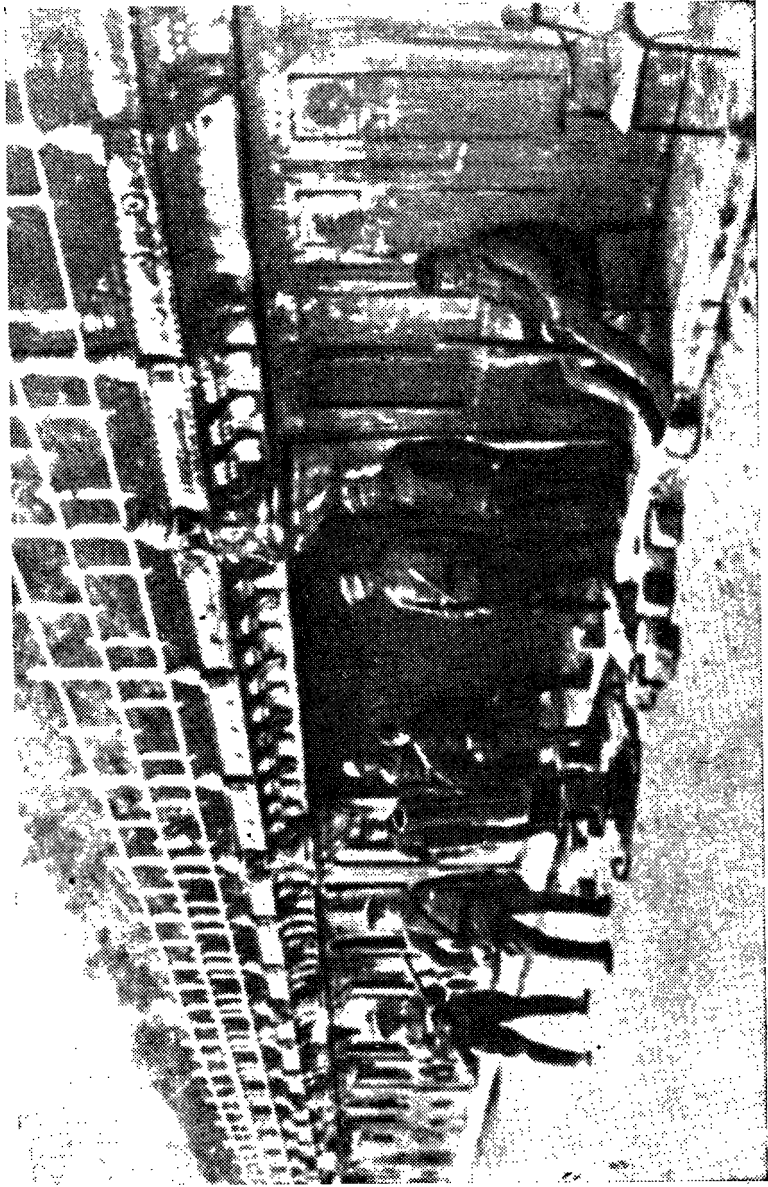
— Kapitány úr, én az angol tiszteket nem ismerem, de az én munkatársamról tudom, hogy lelkiismeretes és becsületes. A kapitány felállt, biccentett fejével és sarkonfordult.”

(Kelen Jolán: Töretlen úton)

E megfigyelések azért is bírtak nagy jelentőséggel, mert lehetővé tették ellenforradalmi mozgalmak szálainak a felderítését. Peyer és Miákits áruló szociáldemokrata vezetők ellenforradalmi tevékenységére utalt az — a politikai osztályáltal feltárt tény is — hogy megbeszélést folytattak az angol misszió két tagjával.

A politikai osztály fő erejét arra koncentrált, hogy a fővárosban elejét vegye ellenforradalmi megmozdulásoknak, felkeléseknek. Ennek érdekében nagy gondot fordított a különböző ellenséges kategóriák és fontos objektumok szemeltartására. Figyelemmel kísérték a volt tisztek tevékenységét. A monitorok felkelésének előkészületeiről is egy ilyen figyelés útján értesült az osztály, amint ezt Korvin Ottó egyik levele igazolja.

„...Június 24-én délelőtt a testület egyik tagja jelentést tett ... arról, hogy délutánra a monitorok támadást

Aknavevősek az Ellenforradalmi monitorok ellen

készítenek. Ezt egy hadbiztossághoz beosztott volt tiszt-től Pajor Vilmos főhadnagytól tudta meg.”

(Párttörténeti Intézet archívuma A/II/11/134.)

Abban a légkörben, amely a Tanácsköztársaság idején uralkodott, az elhárító szervnek fokozottabb figyelmet kellett fordítania minden olyan eseményre, ahol tömegek vettek részt, így a politikai osztály megfigyelés alatt tartotta az egyházak rendezvényeit. Ezeknek a megfigyeléseknek eredményeként megállapíthatta, hogy a papság nyílt ellenforradalmi agitációt folytat, s az egyes vallásos megmozdulásokat ellenforradalmi céljai érdekében akarja felhasználni. A politikai osztály legtöbbször időben lépett közbe, hogy elejét vegye az ellenforradalmi akcióknak. Volt olyan körmenet, amelyet tűzoltófecskendővel kellett szétoszlatni. A krisztinavárosi templom tornyából gépfegyvert kellett még használat előtt elkobozni.

Az ellenforradalmárok kezdettől készítettek és terjesztettek röplapokat. Ezekben a röplapokban a legféltelenebb faji izgatást folytatták. Pogrom hangulatot igyekeztek keltetni, hogy a tömegek szenvedélyeinek felcsigázásával zavart, anarchiát idézzenek elő. Erre figyelmeztetett a Vörös Újság is: „Zsidógyűlölet szításával akarják elhomályosítani a proletárosztálynak ... az öntudatát.”

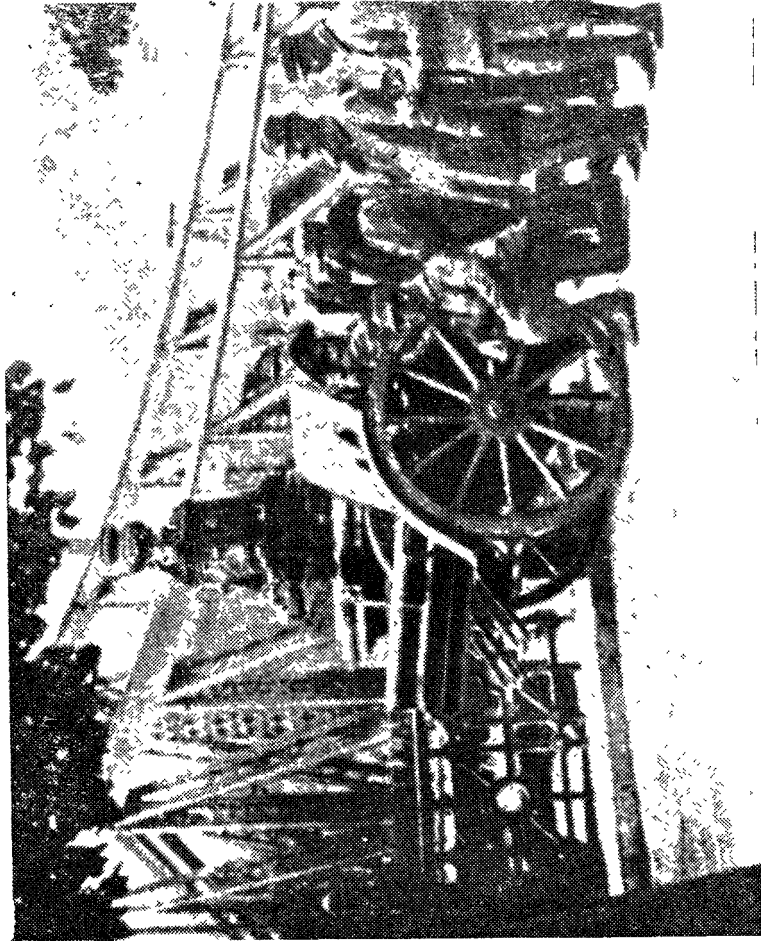
(Vörös Újság, 1919. június 25.)

Nyiltan nem merték feltárni céljaikat, ezért demokratikus, sőt szocialista álarcot öltöttek magukra az ellenforradalmárok. Ezért a legkörmönfontabb módon fogalmazták meg röplapjaikat.

„Olvassátok, sokszorosítsátok és adjátok tovább!

Munkások! Szocialisták és Elvtársak!

... Nem látjátok végre, hogy egyrészt mit sem veszítő kalandorok, másrészt teoretikus ábrándosok ... hetek

Tüzérség az ellenforradalmi monitorok ellen

óta orrotoknál vezetnek és a szocializmus szent és magasztos eszméjét Magyarországon lejáratták...

Ha németül tudsz, olvasd el Kautzkynak, Marx egyetlen hivatott munkatársának nagy beszédeit és cikkeit a kommunizmus ellen...

Nem tudjátok, hogy a német-osztrák munkástanácsok kongresszusán csak **10 %-a a küldötteknek szavazott a proletárdiktatúra mellett? ...**

Követeljétek mindenütt, gyárban, értekezleten, előadásokon, összejöveteleken, az összes szakszervezeti munkások titkos leszavaztatását arra nézve, akarja-e a proletárdiktatúrát, vagy pedig egy tiszta szociális minisztérium jöjjön Buchinger, Garami, Peidl, és Weltnerrel...

Követeljétek gyorsan a szavazást, mielőtt a reakció jön!..

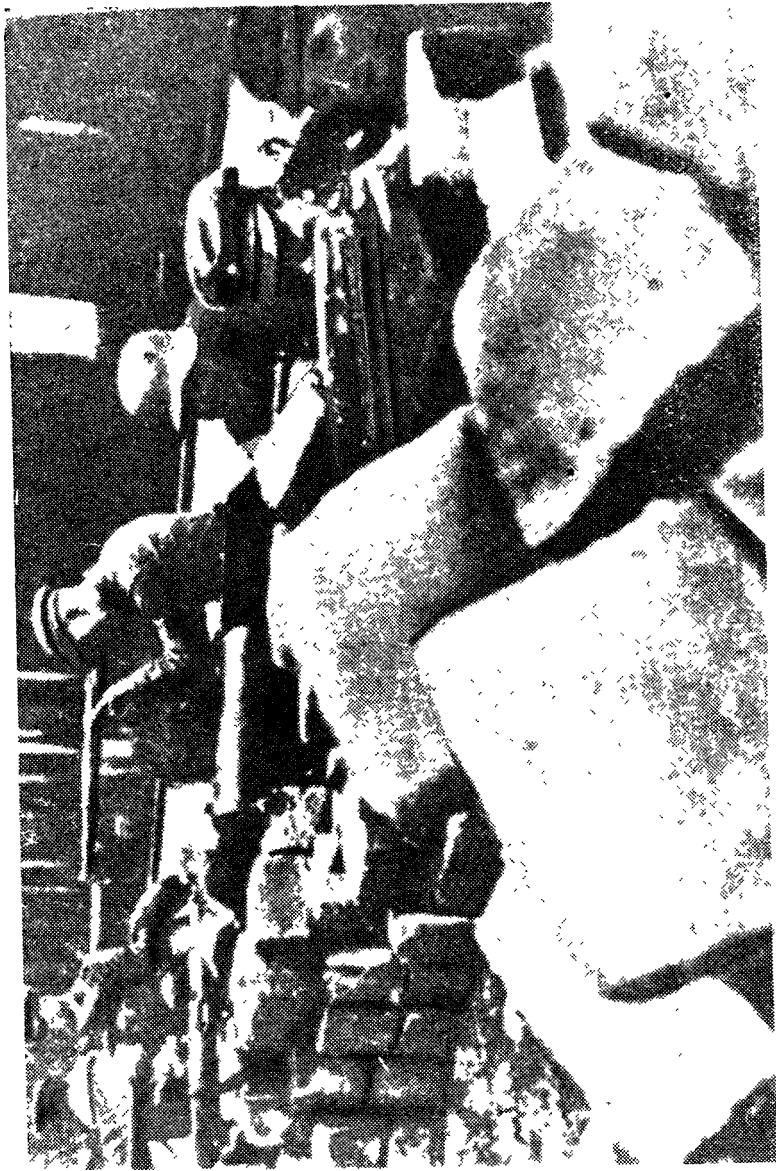
(Párttörténeti Intézet archívuma A/II/11/134.)

Egy időben, konkrétan a június 24-i ellenforradalmi felkelést megelőző hetekben — a tömegbázis megteremtése céljából — az ellenforradalmárok fokozták a röpcédulaterjesztést. Ekkor a politikai osztálynak is nagyobb figyelmet kellett fordítania e terület elhárító munkájára.

„Az utóbbi napokban egyre gyakrabban tűnedeztek fel pogromra lázító röpiratok a pesti utcán, szennyes szavakkal, agyafúrtan megfogalmazott cédulákon lázítottak a Tanácskormány ellen.

A Vörös Őrség és a politikai nyomozó osztály hamarosan neszét vette ennek, gyorsan megszervezték egy cirkáló nyomozó csoportot, amelynek tagjai mind egytől-egygig proletárok, nagyrészt vasmunkások voltak. A nyomozó elvtársak mindjárt az első napokban fényes eredményt értek el, egész csomó embert fogtak el, akik az utcákon ilyen röpcédulákat osztogattak.”

(Vörös Újság, 1919. június 25.)

Barikádok az ellenforradalmárok elleni harcban

Petricis József elvtárs, a politikai osztály volt nyomozója elmondása szerint a következőképpen zajlott le a fent említett egyik akció.

Korvip Ottó magához hivatott nyolc nyomozót, megmutatott nekik négy röpcédulát. Ezeknek tartalma vallásos jellegű volt. Feltételezték, hogy ezeket templomokban, vagy azok környékén terjesztik. Korvin Ottó párosával osztotta el a nyomozókat, s a következő helyekre küldte ki őket: Az angyalföldi karmelitákhoz, a Bazilikához, a kőbányai plébániához és Budára.

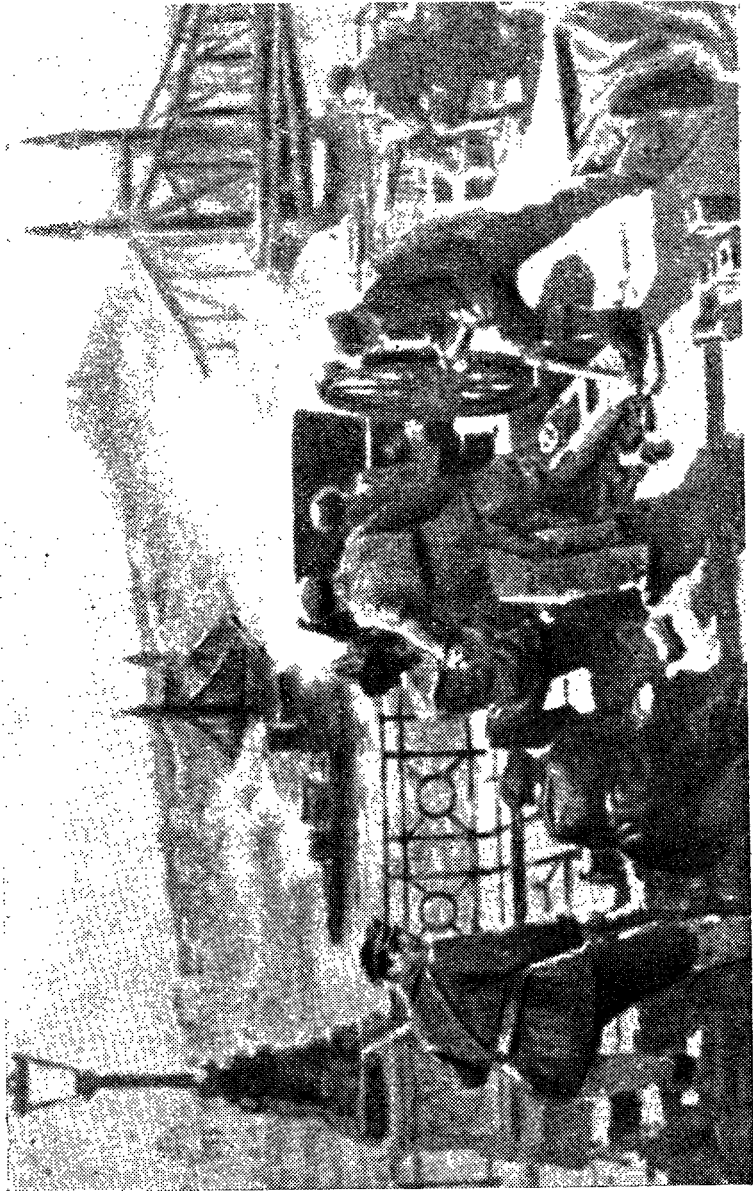
Petricis elvtárs Révész nevű társával a Bazilikához lett irányítva. A sekrestye bejárata körül helyezkedtek el. Innen egyszer csak kijött egy férfi és röpcédulát nyomott Révész kezébe. Erre közrefogták és kimentek vele a térre, ott kifagatták, majd bevitték az osztályra, ahol jegyzőkönyvet vettek fel. Közben másik két nyomozó kiment házkutatást tartani, ahonnan írógéppel és röplapokkal, valamint a lefogott feleségével tértek vissza.

Érdemes ezt a röplapkészítő és terjesztő egyént közelebbről megismerni:

„Ez az ember jelenleg egy ipari vállalatnál volt üzemvezető, de a diktatúra előtt bankügyekkel, üzérkedéssel, ügynökösködéssel foglalkozott. Igazgatója volt egy hitel-szövetkezetnek, majd ügynöki irodát nyitott. A proletáruralom megvalósulása természetesen véget vetett az üzletnek, kénytelen volt hivatalnoknak beállni. Ez fájhatott neki: az anarchikus kapitalista rend korlátlan kereseti lehetőségének megszűnése, ezért nem volt az új renddel megelégedve, ahol csak a közösségre hasznos munka biztosíthatja a megélhetést.”

(Vörös Újság, 1919. június 25.)

A politikai osztály állandó feladatát képezte a tömegek hangulata felől való tájékozódás. A nyomozók rendszeresen kaptak olyan megbízatást, hogy menjenek ki azon helyekre,

Harc a monitorokkal (festmény Szentgyörgyi Kornéltól)

ahol sok ember megfordul és beszélgessenek a dolgozókkal, ismerjék meg azok véleményét, problémáit. Ilyen és más esetekben a nyomozók a tömegek között ellenforradalmi agitációt folytatók ellen felléptek. Szükséges volt ez, mert az ellenforradalmi agitáció elég széles körben folyt. A papok

„... felekezeti izgatással és pogromra való felhívással igyekeztek nyugtalanítani az emberek lelkét és ezeken az úton akartak eljutni igazi céljukhoz: a proletáriátus uralma ellen intézett gaz támadáshoz.”

(Vörös Újság, 1919. június 29.)

Az utcán a sorbaálló tömegek között terjesztették rémhíreiket az ellenforradalmár elemek:

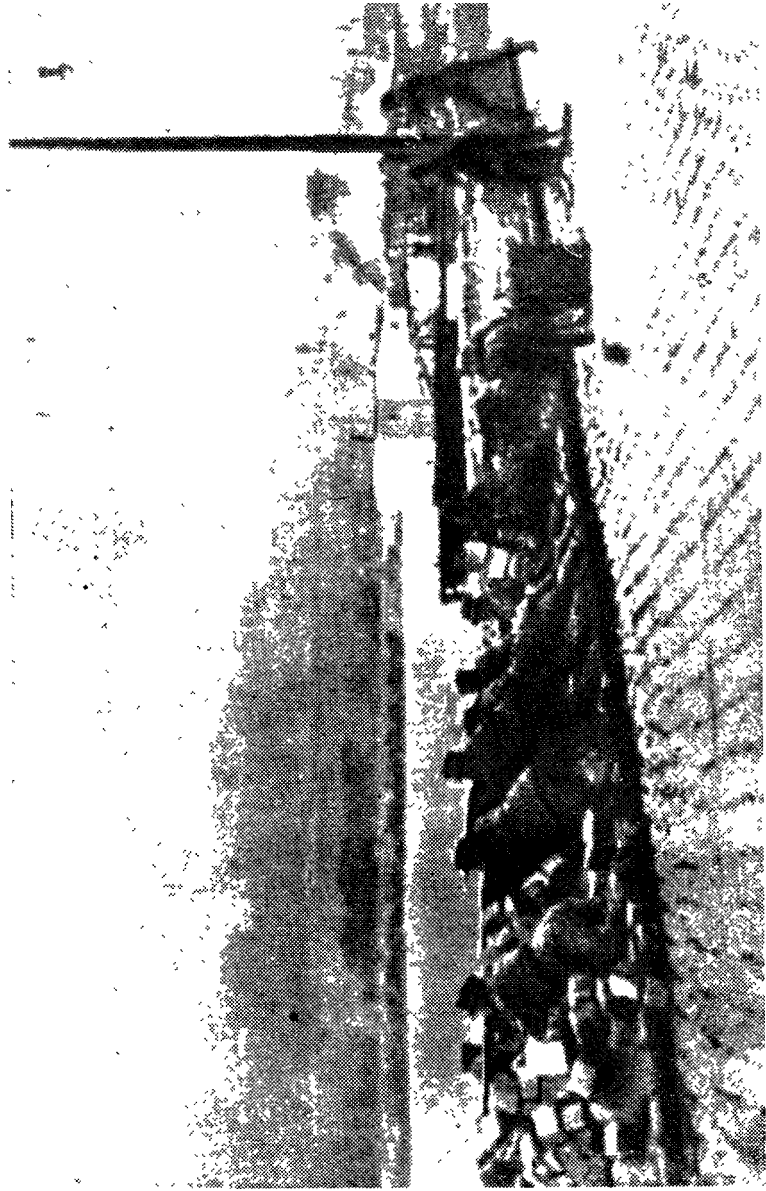
„Mindenütt, ahol az ötéves világháború terheivel küzdő proletáruralom kezdeti nehézségei elkedvetlenedést alkalmasak előidézni: a burzsoázia és csatlósai azonnal ott teremnek és kaján arccal igyekeznek élesztgetni a kedvtelenség érzését, nyílt elégedetlenséggé maguk a proletárok között.”

(Vörös Újság, 1919. június 24.)

Fegyvert kovácsoltak a munkáshatalom ellen az éhségből, a nép nyomorából. Az imperialista világháború okozta anyagi, élelmezési nehézségekért a proletárdiktatúrát okolták. Azt hirdették, hogy mindez nem lesz, ha a nép lemond a proletárdiktatúráról, mert akkor az Antant-hatalmak minden jóval el fogják látni a magyar népet.

A néptömegek erkölcsi és fizikai kitartásának megtörésére törekedtek. Defetista hangulatot terjesztettek, az „ügyis hiába minden erőfeszítés” gondolatát hintették el. A dolgozó magyar tömegeket azonban nem tudták megnyerni maguknak, az ellenforradalom nem tudott tömegbázisra szert tenni.

A nyomozók és a politikai osztály a tapasztalatok alapján elvégezte a helyzet politikai elemzését és megtette javaslatait az illetékesek felé.

Harcban az ellenforradalmárokkal

„Magyar Tanácsköztársaság
Belügyi Népbiztosság
Politikai Osztályától
643/1919. sz. Bp.

A Szocialista-Kommunista Munkások Magyarországi
Pártja Titkárságának!

B u d a p e s t

Az ellenforradalom elleni küzdelem egyik leghathatósabb eszköze, a nyílt felkelések megelőzésére, vagy pedig az ellenforradalom leverése után a kedélyek megnyugtatóására: az intenzív propaganda...

... Kalocsa és környékén, mint már Jelentettem az ellenforradalom keletkezésének egyik fő oka az volt, hogy a parasztság a meglehetősen fejlett ellenforradalmi agitáció mellett teljesen informálatlan volt. Megállapítottam, hogy Dunaegyházán és Solt vidékén június hó közepén voltak agitátorok, ellenben propagandairatai abszolúte nincsenek még ma sem ...

Nyomatékosan felkérem a párttitkárság figyelmét arra, hogy megfelelő intézkedéseket tegyen ...

Budapest, 1919. július 24.

Korvin s. k.

(Párttörténeti Intézet archívuma A/II/11/134.)

Az eddig elmondottak — a politikai osztály konkrét munkáját illetően — a fővárosra vonatkoztak. A vidéken folyó elhárító munka megszervezése nem állt olyan fokon, mint a fővárosi, de, ott is megindult a munka.

Ha valamely ügynek, amellyel az osztály foglalkozott vidéki szálai is voltak, akkor az osztály nyomozókat küldött ki az ottani munka végzésére. A vidéki szervek: direktóriumok, pártszervezetek, de egyes személyek is értesítették az osztályt az általuk észlelt ellenforradalmi jelenségekről, ilyen esetekben az osztály szintén leküldött egy vagy két nyomozót az ügy kivizsgálására.

Ellenforradalmárok ellen

A vidéken folyó elhárító munkába akkor állt be változás, amikor a megyei politikai nyomozó csoportok megszerveződtek. Az osztály a megyékbe 12 — 14 főből álló csoportot küldött ki. Ezek a megyei csoportok a központi osztály munkájához hasonlóan igyekeztek megszervezni a maguk elhárító munkáját. Számbavették a megye területén élő nevesebb osztályidegen személyeket. Tájékoztattak az ellenforradalmi elemek magatartásáról. E tevékenységükben támaszkodtak a helyi szervek: a direktóriumok és a Vörös Őrség segítségére.

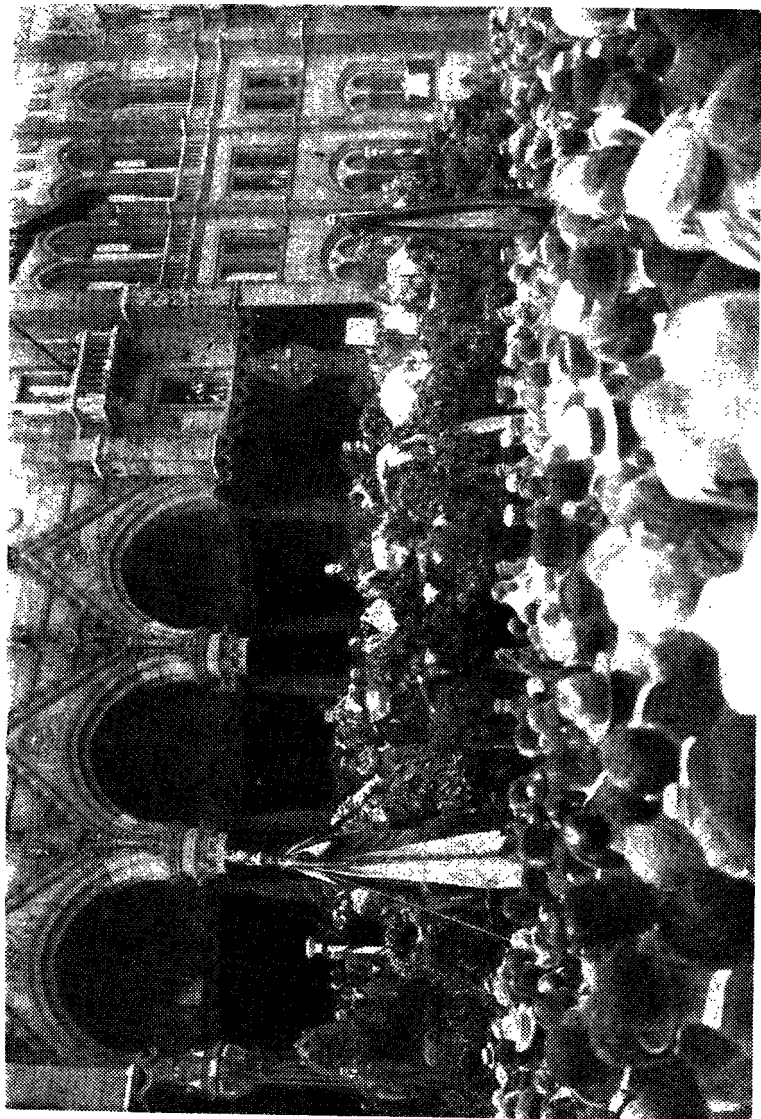
A nyomozók kimentek a megye területére és megismerkedtek a helyzettel, a nép közötti hangulattal.

A megyei csoportok állandó kapcsolatban álltak a politikai nyomozó osztállyal. Naponta jelentésben számoltak be a megye helyzetéről, végzett munkájukról, az ellenséges elemek magatartásáról és tevékenységéről. A politikai osztály külön feladatokkal látta el a csoportokat, konkrét nyomozások végrehajtásával bízta meg őket.

A megyei csoportok munkája éreztette hatását. Vidéken addig az ellenforradalmi elemek szabadon tevékenykedtek, biztonságban érezték magukat. Veszprémben például a csoport megérkeztéig az Űri Kaszinóban zajos élet folyt. Egy razzia elég volt ahhoz, hogy ez a találkozó helye az ellenséges elemeknek elnéptelenedjék. A csoportok aktívan felléptek az ellenforradalmi tevékenységet folytatókkal szemben, egy-két ellenforradalmárt letartóztattak, s mindez meghátrálásra készítette az addig hangoskodókat.

így terjesztette ki a politikai osztály a maga hatáskörét az ország egész területére.

Az osztály arról is tudomással akart bírni, hogy külföldről kik jönnek be az országba. Ezért a határrendészeti szervekhez nyomozókat küldött ki, akik a kapott instrukciók alapján figyelték meg a legálisan érkező és az illegálisan bejövő személyeket. Az első időben határ lezárása nem volt biztosítva, s ezért a politikai osztály egy nyomozó csoportot küldött az osztrák határra. A csoport — határrendőrséggel

A június 24-i ellenforradalmi megmozdulás áldozatainak temetése az Országház térről

együttműködve — biztosította azt, hogy a határon a szabad átjárkálás megszűnjék. Nemcsak a csempész-tevékenységet sújtották ezzel az intézkedéssel, hanem megakadályozták műkincsek és értékek kivitelét, valamint a hírszerző és kém-tevékenység zavartalan folytatását az ellenforradalmárok és támogatóik részéről.

A politikai nyomozó osztály szervezte meg a Tanácsköztársaság vezető államférfiainak személyi biztosítását is.

A politikai osztályon folyó munka nemcsak a vezetőktől, hanem a beosztottaktól is komoly politikai felkészültséget kívánt meg. Az, hogy a munkásmozgalom iskoláját kijárt proletárokat vittek az osztályra, olyanokat, akik a tömegagitációban jártasak voltak feltétele volt az osztály eredményes munkájának, mivel a nyomozó munka során nem egyszer kellett meggyőző munkát végezni. Ezt igazolja az alábbi nyomozói jelentés is, mely a Duna-Tiszaközi ellenforradalmi felkelésről adott számot.

J e l e n t é s

1919. évi július hó 4-én

... Tapasztalatainkat a következőkben foglaljuk egybe. Az ellenforradalmi mozgalom nem a paraszt leikéből fakadt...

Az izgatóknak kapóra jött a tanácskormány sorozási rendelete. A földműves nép megunta már a háborúskodást, azért attól is tartott, hogy a mezei munkát nem tudja befejezni, ezért felült a pogrommal fertőzött izgatásnak. Meg kell állapítanunk, hogy az illető helységek hangulata nem harcias. Nagy mulasztás történt a helybeli tanácsok részéről, amennyiben nem kértek a kormánytól agitátorokat és ha helyenként meg is tették ezt, oda a tanácskormány vagy nem küldött embert, vagy akiket küldött, nem értettek hozzá és még jobban feldúlták a paraszt vallásos érzelmeit, nagyhangú kijelentéseikkel.

Mi népgyűlést összehíva folyó hó elsején megnyugtattuk őket és tapasztaltuk, hogy okos szóval a földműves nagyon is terelhető és nevelhető, **amire fel is hívjuk az illetékes tényezők figyelmét.**

A földműves csak úgy szereti földjét, mint azelőtt. Még a legizgatottabb időben is szorgalmasan dolgozott. A mezőről csak fegyverrel tudták őket falvaikba terelni a lázítók. Szeretik a munkát és panaszkodnak, hogy a kormány nem ad nekik elég szemet, amiből kifolyólag kénytelenek lesznek vagy nyomtatással, vagy kézzel gabonaszemeket kiverni. Természetesen megnyugtattuk őket, hogy a kormány szívvel-lélekkel figyeli dolgossá-gukat és amennyiben csak módjában áll a Tanácsköztár-saságnak segítségükre is fog sietni. Persze, ha netán úgy adódna, hogy a jelenben a kormány nem tud minden erő-feszítése mellett sem adni kellő szemet földműves test-véreinek, akkor csak csinálják meg, amennyire lehet kéz-zel és gondoljanak arra, hogy a jövőben ilyesmi nem fog előfordulni, mert a kormány gondoskodik majd a tél folyamán a jövő év csépléséhez szükséges szénmennyi-ségről ...

Kmft.

Ruzenkutz

Szobelszku József

Pöltz János
csoportvezető

nyomozók.”

(Párttörténeti Intézet archívuma A/II/11/134.)

A politikai osztály ezeket a jelentéseket összesítette és megküldte a Kormányzótanácsnak.

A poltikai osztály sokrétű feladatot oldott meg, s hogy nem eredménytelenül, abban nagy része volt annak is, hogy a tömegek támogatták munkáját. A rendszer hívei felfigyeltek minden ellenséges ténykedésre és jelezték a hatalmi szerveknek. Különösen a kommunisták jártak élen az ellenforra-

dalom elleni harcban. Az ő figyelmüket külön felhívta a párt az éberségre:

„Felhívjuk összes vidéki szervezeteinket és az egyes elvtársakat, hogy az ország egész területén kísérjék figyelemmel a reakció minden fészkelődését, minden ellenforradalmi mozgolódást, s ha valami gyanúsat tapasztalnak, erről rövid úton, sürgősen tegyenek jelentést a párt titkárságának (VII., Erzsébet krt. 41.)”

(Népszava, 1919. március 23.)

A dolgozók a kommunisták vezetésével nemcsak jelentették az ellenforradalmi mozgolódásokat, hanem le is csaptak öntevékenyen az ellenforradalmárookra — ha a helyzet úgy kívánta.

Balassagyarmaton állomásozott a Vörös Hadsereg egyik alakulata. A tisztikar egy része szembe akarta fordítani az egységet a proletárdiktatúrával. Ezért május 3-án gyűlést hívtak össze. Bajatz százados itt arról beszélt, hogy a kormány képtelen a békekötésre. Egy másik tiszt szintén ilyen hangnemben szólalt fel utána. Erre Singer politikai biztos felállt és szembeszállt, az ellenforradalmi nézetekkel, mire elhallgatatták és bevitték egy szobába. E sikertől vérszemet kapva a következő felszólaló, Klein hadnagy „Le a szocializmussal!”, „Le a kommunizmussal!” jelszavakkal fűszerezte beszédét.

A vörös katonák ekkor kaptak észbe és cselekedtek. Kleint véresre verték, Singer politikai biztost kiszabadították. Az ellenforradalmár tisztek pedig a cseheknél kerestek menedéket, átszöktek a határon.

Ilyen és ehhez hasonló számtalan eset ad magyarázatot arra, miért nem tudtak az ellenforradalmárok országos méretű felkelést kirobbantani, illetve miért érte őket kudarc minden puccskísérletüknél. A nép idegenül állt szemben a volt uralkodó osztályokkal és nem követte őket.

A politikai osztály éberén vigyázott arra, hogy erősítse

barátságát a dolgozó osztályokkal. Megisrherte véleményüket, s ugyanakkor felvilágosító munkát végzett soraikban.

A politikai osztály munkájában nagy jelentőséggel bírt. 'vezetőjének Korvin Ottónak személye.

Korvin Ottó nagy tehetséggel és kommunista pártossággal végezte ezt a munkát. A forradalom zseniális nyomozót lormált belőle, akinek mintaképe Dzerzsinszkij elvtárs volt.

Az egyik visszaemlékezésben olvashatjuk: „Mint a politikai rendőrség vezetője éles szemmel és fáradhatatlanul örködött a burzsoázia minden ellenforradalmi megmozdulása fölött. Nagy szervező tehetségével és kimeríthetetlen találékonyságával sikerült időben tudomást szereznie minden ellenforradalmi mozgalomról. Az ő érdeme volt, hogy a tanácsdiktatúra alatt sikerült fékentartani az ellenforradalmat. Az, hogy igen gyakran... elégtelenek voltak a rendszabályok, nem rajta múlt, hanem azon, hogy a szociáldemokraták nyíltan vagy titokban szabotálták a forradalmat.” (Proletár, 1920. VIII. 9.)

Landler Jenő elvtárs a Tanácsköztársaság belügyi népbiztosa így emlékezik vissza Korvin Ottóra:

Ha láttam, akkor is szinte csak a munkáját láttam. A megtestesült kötelességteljesítést. Mintha ez a gyöngé, vézna alak a forradalomban munkateljesítménnyé alakult volna át. A törekeny test törhetetlen energiává. Három embert ismerem azok közül, akikkel állandóan érintkezni kellett a diktatúra alatt, akiket a szó szoros értelmében éjjel-nappal a munkában lehetett találni. A három közül éjszaka idején is Korvinra kellett a legkevesebbet várni a telefonnál. Minthn örökké virrasztott volna az 555-ös számnál!

Erre a munkára építeni lehetett. Mintha ellenforradalmak láncolatát élte volna végig, tisztában volt mindenfajtajú ellenforradalommal, annak jelentőségével. Szakszervezeti munkás, hivatalnok, antantmissziós, emigrációs, klerikális, szovjetfunkcionárius ténykedésekben, melyeket sokan megmosolyogtak, meglátta a csírákat. Nem mániákusan, hanem kímélet-

len ítéletű hideg tárgyilagossággal. A Haubrich szerepét napokkal előbb éppoly tisztán látta, mint a barátságosan velünk tárgyaló angol missziós tisztékét.

Csodálatos éberség, hihetetlen éleslátás, fordulatos találékonyosság, hideg, kiméletlen, a maga nemében páratlanul szakszerű tárgyilagosság jellemezték.

Egyszer megbámultam egy általa vezetett kihallgatást. Meg sem mozdult helyén, egy fenyegető szó el nem hagyta ajkát, csak kérdezett. Lassan, szaporán, hihetetlen simasággal. Egy óra alatt már a bűntársak nevét is jegyzőkönyvbe mondta a volt rendőrségi tisztviselő ellenforradalmár.

Sokszor elgondolkoztam, honnan ez a tudás, leleményesség, rátermettség, mikor ez az állás nem is szíveszerint való volt, mikor ezt csak kötelességből vállalta.

Erre a kérdésre csak a forradalom adhat feleletet. Korvin fajsúlyú emberek a forradalom szülöttei. Elindulnak egy kis szurtos műhelyből és a forradalom legkiválóbb hadvezérei lesznek. Ő egy kis irodából indult el, azt se tudta, mi az a rendőrnymozás és a fantasztikus ifjúból 24 éves korában a forradalmi kötelességteljesítés hihetetlen szaktudású, bámulatos kezdeményezésű és intuícióval megáldott, rettegett, világstilű rendőrzsenit nevelt. Hogy miként?

Csak egy bizonyos... Pillanatok születtek, percek érlelték fanatikus, rendíthetetlen hitűvé, és forradalmi napok formálták a magyarországi proletárdiktatúra történelmi alakjává.”

Igen érdekes az a beszélgetés, melyet az újságíró egyesületben ellenforradalmi beszédet mondó és a politikai osztályra beidézett Szász Zoltán újságíróval folytatott.

— „Foglaljon helyet, Szász úr — mondta és egy kar-székre mutatott.

Szász Zoltánt meglepte a „hírhedt” Korvin udvarias hangja és zavartan leült.

— Tisztázni akarom, mi volt a célja az Újságíró Egyesületben mondott beszédével.

— A sajtószabadságért szálltam síkra — mondta Szász.

— A reakciós sajtó szabadságért, Szász úr!

— Nem vagyok reakciós, de gyáva sem vagyok! A sajtószabadság haladó követelés.

— N^an emlékszem, hogy a háború alatt, amikor az újságok nagy fehér foltokkal jelentek meg, Szász úr sajtószabadságot követelt volna az Újságíró Egyesületben, vagy máshol.

— A háborúban lehetnek hadi érdekek, de most a forradalom után szabadság van, az kell hogy legyen.

— A farkasok számára Szász úr, a szabadság azt jelenti, hogy felfalhatják a bárányokat. Ilyen szabadság most nincs.

— Én a negyvennyolcas szabadságharc jelszávéért szálltam síkra.

— Belemegyek a történelmi példába. Petőfi és barátai a reakciós sajtó szabadságával szemben a forradalmi sajtó szabadságát követelték. Ön azonban azt követeli, hogy a proletáriátus most folyó nagy harcában az ellenség kapjon hangot. Nincs elvont sajtószabadság, Szász úr! Mindig a helyzettől függ, hogy külsőleg azonos követelmények haladók-e vagy reakciósak.

— Én mindig a haladást szolgáltam és most annak a szolgálatában akadályoznak meg.

— Ha az Ön tolla a proletáriátus érdekeit kívánja szolgálni, ebben senki Önt megakadályozni nem fogja. A proletáriátus sajtója szabad.

— Én nem tartozom a proletáriátus osztályához.

— Az értelmiség nem osztály és vagy a jogaiért küzdő osztályhoz, vagy az elnyomó osztályokhoz csatlakozik. Felszólalásával a reakció ügyét szolgálta Szász úr!

— Én sosem szolgáltam a reakció ügyét.

— Lehet, hogy nem tudatosan, de szolgálta. Nem is számítottam arra, Szász úr, hogy azonnal belátja szavaim igazságát. Meghunyáskodó beleegyezést sem vártam Öntől. Csak arra kérem, gondolkodjék azon, amiről most beszélgettünk,

hiszen lesz ideje a gondolkodásra. Sajnos, még egy ideig a mi vendégünk lesz.”

(Kelen Jolán: Töretlen úton.)

Korvin Ottó áldozatos, fáradtságot nem ismerp igaz kommunista példamutatása mindnyájunk számára példakép az ellenség elleni harcban.

A Vörös Őrség kiképzése és nevelése

A Vörös Őrség parancsnokai előtt az a feladati állt, hogy a proletárdiktatúra rendőrségének megteremtsék magas színvonalú erkölcsi és politikai egységét. A személyi állomány nagy része a régi karhatalmi erők tagjaiból tevődött össze. Azok a munkások és dolgozó parasztok pedig, akik a forradalom hívó szavára léptek a proletárdiktatúra rendőrségének szolgálatába, nem rendelkeztek megfelelő szakmai ismeretekkel. Ebből a heterogén személyi állományból kellett egységes, szocialista rendőrséget teremteni. E feladat megoldásában — az ellenséges elemeknek a szociáldemokratáktól akadályozott eltávolításának kezdeti lépései mellett — kiemelkedő szerep jutott a nevelési és kiképzési munkának.

Különös figyelmet fordítottak a személyi állomány politikai nevelésére. A Vörös Őrség megalakulása után azonnal az egyik legfontosabb teendő a politikai oktatás megszervezése volt. Központi oktatási osztályt állítottak fel, mely megfelelő szemináriumvezetők kiképzésével, vizsgáztatásával, az oktatás megszervezésével foglalkozott. A szakoktatás, továbbképzés és a művelődés előmozdítása érdekében „Szerkesztőbizottságot” alakítottak, melynek feladata volt, hogy a Vörös Őrség részére szóló szakanyagokat ismertesse, ilyen művek megírására megbízásokat adjon, egyes műveket idegen nyelvről magyarra fordíttasson, ezeket a sajtó alá rendezze, stb. Ezenkívül egy sor különböző szaktanfolyam is indult. Naponta napiparancsban oktatásszerűen ismertették a megjelent új rendeleteket és utasításokat.

Az oktatás Budapesten volt a legszervezettebb. Vidéken

sokkal nehezebb volt a megfelelő oktatókáderek kiválasztása. Sok helyen felkérték a helyi munkástanácsok, direktóriumok tagjait, hogy tartsanak a Vörös őrség egységeinél politikai előadásokat.

Milyen politikai anyagot tanult a vörös őr?

Politikai oktatás alapja az akkor még kevésszámú marxista-leninista kiadvány volt. Elsősorban Marx: „A Kommunista Kiálvány” és „A polgárháború Franciaországban”, Lenin: „Állam és forradalom” és a „Bolsevik Párt programja.”

Legelőször is a következő elvi kérdéseket kellett minden vörös őrnek megismernie: Milyenek voltak az osztályviszonyok a kapitalizmusban? — Mi az osztályharc? — Mi a különbség a kapitalizmus és a szocializmus között? — Mi a proletárdiktatúra? — Mi a kapitalista és a szocialista állam közötti különbség? — Mi a Tanácsköztársaság? — Mi a vörös őr hivatása a proletárdiktatúrában?

A politikai foglalkozásokat módszerében az egyszerűség, az érzelmi momentumok kidomborítása és a szemléltetés jellemezte. Az oktatók igyekeztek az anyagot az egyszerű munkások és parasztok nyelvén, saját élettapasztalataikon keresztül megértetni. Az egykorú oktatási jellegű politikai írások mutatják azt a forradalmi lelkesedést, mely ezeket a foglalkozásokat betöltötte. Igyekeztek az irodalom eszközeit is a politikai nevelőmunka szolgálatába állítani.

A politikai oktatás mellett igen fontos helyet töltött be a szakmai oktatómunka a vörös őrök nevelésében és kiképzésében.

A vörös őrök szakmai kiképzése elsősorban a bűnügyi ismeretek, a legfontosabb rendőri intézkedések elsajátítására, a fegyverhasználati utasításra, fegyelmi szabályzatra, elsősegélynyújtásra, közlekedési, határrendészeti ismeretekre és különböző jogszabályok ismertetésére terjedt ki. Emellett jelentős volt a vörös őrök katonai kiképzése is.

A bűnügyi ismeretek elsajátításánál alapvetően kihang-

súlyozták, hogy: „A Vörös Őrségnek nem csupán az a feladata, hogy elkövetett bűncselekményeket nyomozzon, felderítsen, szóval befejezett tényekkel szemben járjon el, hanem legelső sorban is a megelőzés.” (Vörös Őr kistankönyve.)

Mélységesen elítélték a burzsoá-rendőrség módszereit, a brutalitást, a gyanúsítottak testi és lelki kínzását. Keményen felléptek a szocialista törvényesség megszegőivel szemben a Vörös Őrség kebelén belül is. A vörös őrt arra nevelték parancsnokai, hogy „A nyomozásnak elsősorban az a célja, hogy a gyanúsított ellen határozott bizonyítékokat gyűjtsön, mert csakis az a helyes nyomozás, amely annyi terhelő bizonyítékot vet felszínre, amennyi arra szükséges, hogy a gyanúsított azoknak súlya alatt a bűncselekmények elkövetését kénytelen legyen beismerni. A bizonyítékok lehetőleg bizalmasan szerzendők be, tehát a vörös őr csak akkor folytassa le nyomozását nyilvánosan, ha a bűncselekmény természete azt megkívánja, vagy ha a bizalmas adatgyűjtés a nyomozás hátrányára van. (Vörös Őr, 1919. V. 24.)

A jó nyomozati munka alapvető követelményeit látták abban, hogy a Vörös Őrség és a dolgozó tömegek közt szoros kapcsolat alakuljon ki. Igen helyesen állapították meg, hogy: „A vörös őrnek abból kell kiindulnia, hogy éppen úgy számíthat adandó alkalommal ő a proletárok támogatására, segítségére, mint megfordítva. Másszóval: a proletárok és a vörös örök között teljesen kölcsönös bizalom áll fenn... Ez az együttműködés azelőtt nem volt meg a rendőrség és a munkásság között, ez tehát olyan új erőt jelent most számunkra, az új társadalomban, amelyet kellőképpen ki kell — mert ki lehet — használni . . .” (Vörös Őr, 1919. V. 24.)

A vörös örök oktatása — mely mindig szorosan összekapcsolódott nevelésükkel, — tág teret szentelt annak, hogy az utcai intézkedések szakszerűek és a proletárdiktatúra rendőrségéhez méltók legyenek. Udvarias, de határozott, kemény fellépést követeltek a vörös öröktől. A vörös őr az utcán az elvtárs megszólítást használta, ha látta, hogy csakugyan elv-

társsal akadt dolga, egyébként arra utasították, hogy az „ön” megszólítást használja. Az igazoltatás a következő felszólítással kezdődött: „Felszólítom Önt, a proletár uralom nevében, hogy igazolja magát!” Az igazoltatással kapcsolatban utasították a vörös őrköt, hogy „A vörös örnek határozottan és kurtán kell elbánnia még a legkisebb mértékű ellenállással szemben is. A proletáruralom rendje nem lazább, mint a régi rend, hanem annál sokkal szigorúbb, egységesebb és tökéletesebb.” (Vörös Ör kistankönyve.)

A proletárdiktatúra kikiáltása után rövidesen megjelent a „Vörös Ör kistankönyve”, amely részletesen feldolgozta a legfontosabb politikai és szakmai ismereteket. A tankönyv a politikai ismeretek után a vörös őri szolgálat és a volt rendőri szolgálat közötti különbségeket majd az igazoltatást, a be-kísérést, személymotozást, házkutatást, jelentésírást és a helyszíni eljárást tárgyalta. Terjedelmes rész foglalkozott a fegyverhasználati és fegyelmi utasítással. Külön rész volt a nyomozati, az egészségügyi és a közlekedési, valamint a határrendészeti anyag. A tankönyv befejező része a legfontosabb büntető jogszabályokkal és rövid magyarázatokkal foglalkozott. Ez a tankönyv tartalmazta azt a minimális politikai és szakmai ismeret, melyet minden vörös örnek el kellett sajátítania.

A belügyi, illetve a vörös őrségi állomány nevelését szolgálta a „Vörös ör”, a Vörös őrség oktató és szemlelapja, amely hetenként jelent meg.

Ez a heti lap színvonalasan szerkesztett kiadvány volt. Szakmai és politikai cikkeket, irodalmi alkotásokat közölt, választ adott az aktuális problémákra.

Létrehívták a Vörös őrség Központi Parancsnoksága Könyvtárát a Habsburg József palotában. A könyvtár feladatát a következőkben jelölték meg: gyűjtse a magyar és idegen nyelvű szakirodalmat, adjon ki eredeti és fordított szakkiadványokat, kölcsönözzön könyveket, szervezzen és tartson előadásokat az apparátus dolgozói részére.

Utmutatás a harcra való kiképzésre.

Általában: A kiképzés három főrészből áll: I. az összes harceszközök kezelésének oktatása, II. a harcra való nevelés és III. Tegyelmek gyakorlásából.

I. A harceszközök kezelésének oktatása.

Harceszközök: a) puskák, b) szarony, c) kézi gránát, d) géppuskák, e) gázpuskák, f) tüpör, g) arbor, h) tüpör, i) tüpör, j) tüpör, k) tüpör, l) tüpör, m) tüpör, n) tüpör, o) tüpör, p) tüpör, q) tüpör, r) tüpör, s) tüpör, t) tüpör, u) tüpör, v) tüpör, w) tüpör, x) tüpör, y) tüpör, z) tüpör.

Az oktatás célja: az embernek a harceszközök kezelését tanítani. A harceszközök kezelése a harci tevékenység egyik fontos részét képezi. Az oktatás során a harcosnak meg kell tanulnia a harceszközök kezelését, és a harci tevékenység során a harceszközök kezelését a harci tevékenységhez kell alkalmaznia.

a) Puskák.

Tanítani kell a puska megállítását és kinyitását. A puska megállítását és kinyitását a harcosnak meg kell tanulnia, és a harci tevékenység során a puska megállítását és kinyitását a harci tevékenységhez kell alkalmaznia.

A puska megállítását és kinyitását a harcosnak meg kell tanulnia, és a harci tevékenység során a puska megállítását és kinyitását a harci tevékenységhez kell alkalmaznia. A puska megállítását és kinyitását a harcosnak meg kell tanulnia, és a harci tevékenység során a puska megállítását és kinyitását a harci tevékenységhez kell alkalmaznia.

A puska megállítását és kinyitását a harcosnak meg kell tanulnia, és a harci tevékenység során a puska megállítását és kinyitását a harci tevékenységhez kell alkalmaznia. A puska megállítását és kinyitását a harcosnak meg kell tanulnia, és a harci tevékenység során a puska megállítását és kinyitását a harci tevékenységhez kell alkalmaznia.

A puska megállítását és kinyitását a harcosnak meg kell tanulnia, és a harci tevékenység során a puska megállítását és kinyitását a harci tevékenységhez kell alkalmaznia. A puska megállítását és kinyitását a harcosnak meg kell tanulnia, és a harci tevékenység során a puska megállítását és kinyitását a harci tevékenységhez kell alkalmaznia.

A puska megállítását és kinyitását a harcosnak meg kell tanulnia, és a harci tevékenység során a puska megállítását és kinyitását a harci tevékenységhez kell alkalmaznia. A puska megállítását és kinyitását a harcosnak meg kell tanulnia, és a harci tevékenység során a puska megállítását és kinyitását a harci tevékenységhez kell alkalmaznia.

b) Szarony.

Minden emberbe az az erős akaratot kell bele nevelni, hogy számára az ellenfél egy dőlő kell lennie, és a harci tevékenység során a harci tevékenységhez kell alkalmaznia. A harci tevékenység során a harci tevékenységhez kell alkalmaznia. A harci tevékenység során a harci tevékenységhez kell alkalmaznia.

Megemlítendő, hogy komoly tudományos munka folyt az Igazságügyi Népbiztosság által létesített Országos Kriminológiai Intézetben. Az intézet munkatársai részletes vizsgálatokat folytattak a bűnözés problémáival kapcsolatban. Sok konkrét bűncselekményt és bűnözőt vizsgáltak meg és tapasztalataikat a Vörös Őrség rendelkezésére bocsátották.

Az intézetnek kiváló orvosok, jogászok és kriminalisták voltak a tagjai. Az intézet munkája természetesen a proletárdiktatúra néhány hónapja alatt nem tudott teljesen kibontakozni, de biztos, hogyha működését nem bénítja meg a forradalom bukása, igen jelentős kriminalisztikai tudományos munka kiinduló pontja lett volna.

A kiképzési munkában jelentős helyet foglalt el a katonai kiképzés. A Vörös Őrségnek szüksége volt erre, — mert egyrészt a Vörös Hadsereg kiegészítő részét képezte, előfordult, hogy egységeit bevetették a külső imperialista támadókkal szemben — másrészt fel kellett vennie a harcot a külső ellenségtől támogatott ellenforradalmi bandákkal.

A harcra való kiképzés, amint az a Vörös őrség negyedik kerületi parancsnokságának fennmaradt erre vonatkozó utasításából kiderül, három fő részből állt: a harceszközök kezelésének oktatásából, a harcra való nevelésből és a fegyelmező gyakorlatokból.

Különösen érdekes a harcra való nevelésnek az utasításban foglalt néhány része, mely kimondja, hogy ezeket az alapelveket minden harcos emlékezetébe kell vésni:

- a) Csak annak a gyalogságnak van létjogosultsága, amely el van szánva az ellenséget megtámadni. Aki csak védekezni akar, az már eleve feladja minden siker lehetőségét. A tiszta védelem, a gyengeség, legtöbbször a gyávaság beismerése, s ezt a védekezőt a támadó előbb-utóbb megveri.
- b) Támadásnak csak az nevezhető, ha a gyalogság el van szánva az ellenséghez annyira közeljutni, hogy azt szurronyal küzdhesse le.

- c) Mindig ott kell támadni, ahol az ellenség gyenge. Igyekezni kell az ellenséget oldalba és hátba támadni.
- d) Minden parancsnoknak, minden helyzetben tartaléka kell hogy legyen, amellyel köteles személyesen odarohanni, ahol baj van.
- e) A védelemben minden tartaléknak készen kell lennie az azonnali ellentámadásra, hogyha az ellenség valahol betör. Csak a tevékeny védelem lehet sikeres.
- f) A legkiválóbb felszerelés, temérdek géppuska és ágyú semmit sem ér, ha azokat nem bátorszívű katonák irányítják. A győzelem nem a harceszközök tömegétől függ, hanem a tömeg erős akaratától, hogy győzni akar.
- g) Ha győzni akarunk, meg kell tanulni: harceszközeinket helyesen alkalmazni. A terepet ügyesen kihasználva támadni. A vezetők parancsait öntevékenyen, minden akadály ellenére végrehajtani.

A vörös örökkel való foglalkozás alapvető része volt a fegyelemre való nevelés. A forradalmi Vörös Őrség is a proletár vasfegyelem. állandó szilárdításával erősítette sorait. A Vörös őrség országos főparancsnaksága egyik utasításában kimondotta, hogy „Bűnt követ el és gyilkosa a proletárdiktatúrának az, aki ezen új intézmény fegyelmét lazítja, aki a bajtársakkal való szolidaritást megbontja, aki a parancsnok tekintélyét aláássa.” (Vörös Őrség Országos Főparancsnoksága. 5104. 1919. II.)

A Vörös őr című lap 1919 május 1-i számában a következőképpen írt a fegyelemről: „Hogy a diktatúra erős legyen, ahhoz fegyelem kell. Mi a forradalmi fegyelem? A proletárság akaratának, parancsnak való feltétlen engedelmesség. És mit akarhat a proletárság, csakis azt, amit célszerűnek, jónak és hasznosnak talál, a proletárok érdekében. Mikor tehát a proletár vörös őr engedelmeskedik az összproletárság akaratának, végrehajtja rendelkezéseit és betartja azokat, tulajdonképpen önmagával tesz jót...”

A Vörös Őrség minden parancsnoka meghatározott fegyelmi

jogkörrel rendelkezett. A fenyítések nemei a következők voltak: a) parancsnoki dorgálás, b) nyilvános dorgálás az alakulat előtt, (parancsnokkal szemben nem volt alkalmazható), c) a vétkecseccsényéből 1 —15 napig terjedhető illetménylevonás, d) szobafogság 1 —14 napig (ezt a körletben kellett letölteni, s csak parancsnoknak volt engedhető, hogy lakásán töltse), a c) és d) pont együttesen is alkalmazható volt, e) elbocsátás. Amennyiben a cselekmény súlyossága túllépte a fegyelmi eljárás lehetőségét, az illető katonai törvényszék elé került.

A Vörös Őrség parancsnokai állandó nevelő munkával erősítették a proletár-rendőrség fegyelmét, melyet a jobboldali szociáldemokraták és egyéb ellenforradalmi elemek lazítani igyekeztek. A Vörös Őrség soraiban lévő munkások képezték azt a fegyelmezett forradalmi magot, melyre a parancsnokok szilárdan támaszkodhattak a fegyelem megszilárdításában.

A kiképzési és nevelési elvek a Poltikai Nyomozó Osztályra is vonatkoztak a szervezeti különválás után is, azzal a különbséggel, hogy a politikai nyomozók számára külön néhány hetes tanfolyamokat tartottak, régi szakemberek igénybevételével.

A Vörös Őrség és a politikai osztály harca a külső és belső ellenség ellen

A Magyar Tanácsköztársaság létrejötte nagy veresége volt a nemzetközi imperializmusnak, a magyar földesurak és tőkések osztályának. A magyar proletárhatalom ugyanakkor nagy győzelme volt a magyar és nemzetközi munkásosztálynak. Létrejöttével megakadályozta a nemzetközi reakció, egy a szovjet-orosz állam ellen irányuló katonai és politikai akciónak végrehajtását, s ezzel rövid, de sokat jelentő lélegzetvételhez juttatta a fennmaradásáért küzdő fiatal szovjet államot.

A hazai és külföldi reakció ádáz dühvei fordult szembe a proletárdiktatúrával. A tanács hatalom belső szilárdságáról hamar meggyőződtek, s ezért külső intervenciós erők támadását indították meg, hogy megdöntsék a nép hatalmát. A magyar proletáriátus vállalta a harcot megszerzett hatalmának védelmében. Az első támadásokat sikerrel vissza is verte, s megvolt a lehetősége annak, hogy a nemzetközi proletáriátus segítségével megvédje hatalmát.

A haza védelme kettős feladatot jelentett. A határokon szembe kellett szállni a támadó külső erőkkel, az országon belül pedig meg kellett akadályozni a belső ellenforradalmi erők fegyveres felkelését, illetve az ilyen felkeléseket le kellett verni. A Vörös őrség mindkét feladat végrehajtásából kivette a részét.

Elsődleges feladat a belső rend biztosítása volt. A külső támadó erők elleni sikeres harc megkívánta a háterszág szilárdságát. Az ellenforradalmárok célja éppen azért az volt, hogy az országon belül anarchiát teremtsenek, s ezt kihasználva fegyveres puccsal magukhoz ragadják a hatalmat.

A Tanácsköztársaság vezető szervei felismerték az ellenforradalmi erők nagy veszélyességét, s ezért hívták létre az állambiztonsági szervet, a politikai nyomozó osztályt. Az osztály fő feladata az volt, hogy felderítse az ellenforradalmi szervezkedéseket, s leleplezésükkel megakadályozza a fegyveres felkelések kirobbantását. Emellett az osztály a kirobbantott fegyveres felkelések leverésében részt vett, valamint felderítette a felkelések szervezőit és résztvevőit; s ezeket bíróság elé állította.

Az előző fejezetek egyikében már ismertettük a politikai nyomozó osztály munkáját; ezért itt csak a fegyveres szervezkedések felderítése és felszámolása terén végzett munkáját tárgyaljuk.

Az osztály vezetői úgy értékelték a helyzetet, hogy a hatalom szempontjából a fővárosban kirobbantott fegyveres felkelések a legveszélyesebbek, s ezért az erők zömét az itt folyó szervezkedések leleplezésére fordították, s nem eredménytelenül.

Budapesten az ellenforradalmi erők három nagy fegyveres felkelést készítettek elő. Ebből a politikai osztály kettőt, a szervezkedés stádiumában felszámolt, s harmadik felkelés kirobbantása is megakadályozható lett volna, ha figyelembe veszik az osztály jelzéseit.

Az első komoly ellenforradalmi szervezkedést Budapesten Dormándy Géza volt vezérkari alezredes vezette. Több irányból érkeztek az osztályra jelzések az ellenforradalmi szervezkedésről. A húsipari szakszervezet vezetői átadtak az osztálynak egy egyént, aki ellenforradalmi célokra akarta beszervezni őket, nagy pénzüsszegek felkínálásával. Kőbányán egy másik szakszervezeti funkcionáriust környékeztek meg, szintén abból a célból, hogy tömegeket szállítson ellenforradalmi megmozdulásokhoz. Ő is az illetékesek kezére juttatta kapcsolatát.

Április végén már az osztályon volt a szervezkedés egyik

résztvevője, akinek kihallgatása után kibontakoztak a szervezkedés részletei.

Az ellenforradalmi mozgalom a Károlyi-kormány idejére nyúlt vissza. Friedrich István puccs-kísérlete volt az eredője. A szálak szerteágaztak, Szegeden gróf Teleky Pál volt az inspirátor, a futárok vele tartották a kapcsolatot. Budapesten az angol katonai misszió tagjaival tárgyalta meg Dormándy a felkelés tervét, s tőlük kapott tájékoztatást a politikai és katonai helyzetről, valamint direktívákat a tennivalókra vonatkozóan. Dormándy kapcsolata régebbi keletű volt a misszióval; Károlyiék alatt ő volt a kormány hivatalos összekötője.

A szervezkedés káderállománya az Ébredő Magyarok tagjaiból, ludovikás tisztekből tevődött ki. Kapcsolatban voltak a Székely-hadosztállyal (dandárral) mely a határon tartózkodott. A szervezkedés vezérkarában tisztek, volt detektívek, dzsentrik és burzsoá elemek foglaltak helyet. Körülbelül 6000 ember felett rendelkeztek, vagy 20 000 fegyvert halmoztak fel.

A puccs terve katonás precizséggel volt kidolgozva, s térképen lefektetve. A Gellért hegyen lévő tűzérüteg két lövése lett volna a jel, amelyre az ellenforradalmi bandák megtámadták volna a főkapitányságot, a főpostát, a telefonközpontot, a vasútállomásokat és a börtönöket. Az ellenállókát legyilkolták volna. Tervbe vették a csepeli tölténygyár felrobbantását, valamint Csepelnek a fővárostól való elzárását, a munkások esetleges felvonulásának megakadályozása céljából.

A felkelést antiszemita pogrommal szándékoztak összekapcsolni. A cél katonai diktatúra létrehozása volt Dormándyval az élen. A hatalom fegyveres erejét a fővárosba bevonuló székely dandár képezte volna.

A felkelés időpontjának kitűzése a szervezkedés — fent taglalt — széles kapcsolatait igazolja. Az imperialista katonai támadással hangolták össze tervüket. A székely dandár meg is tette ellenforradalmi kötelességét, amikor a román

hadsereg előtt megnyitotta a frontot. Dormándyék a román előnyomulás okozta zavart akarták kihasználni, s a fővárosba bevonuló román csapatokat már a hatalom birtokosaiként akarták fogadni. Elbizakodottságukra mi sem jellemzőbb, hogy május 2-án a Ritz étteremben a szervezkedésben résztvevők egy csoportja nyílt ellenforradalmi tüntetést rendezett. A körökben lévő huszártiszt teljes császári és királyi gálában díszelgett arancysillaggal a parolinon, háborús érdemrendekkel a mellen, fehér selyemszalaggal a vállrojtton. A civileknek is fehér kokárda volt kitűzve a gomblyukba.

A felkelésre nem került sor. A politikai osztály időben közbelépett. A gellérthegyi tüzéseket lecserélték megbízható alakulattal. A szervezkedés résztvevőinek összeszedése is megkezdődött időben. A budai, Mész utcai központjukban tűzharcra került sor az akció során. A Ritzben mulatók is bekerültek az osztályra még azon éjszaka. Többen a szervezkedésben résztvevők közül illegalitásba menekültek, vagy sietve átszöktek a határon.

A másik nagyobbbszabású ellenforradalmi szervezkedést a fővárosban szintén a volt erőszakszervek vezetői kezdeményezték. Itt a vezetők a budapesti rendőrfőkapitányság volt vezetői voltak, mint Dietz Károly főkapitány, Szentkirályi Béla és Schreiber főkapitány helyettesek.

A szervezkedésben résztvettek volt rendőrtanácsosok és közrendőrök, kulákok és kereskedők. Központjuk Rákospalota volt a vezérkar Szabados Ferenc kereskedő lakásán tartotta rendszeres megbeszéléseit.

A községi bíró fehérgárda néven fegyveres csoportot szervezett. A felkelés első ténykedése a Rákospalotán lévő internáltak kiszabadítása lett volna. Az akció előkészítéseként rőpcédulákat terjesztettek, rajta:

„Le a kommunistákkal!” „Éljen a fehérgárda!” — jel-szavakkal.

A politikai osztály ezt a szervezkedést is felderítette. Ebben segítséget kapott a lakosságtól, mely a Rákospalotán

lábrakapott mendemondákról, valamint a gyanús jelenségekről tájékoztatta az osztályt.

Pár napig megfigyelés alatt tartották Szabados kereskedő házát, valamint a gyanús személyeket, s amikor bizonyosságot szereztek az ellenforradalmi tevékenységről — lecsaptak rájuk.

Az akció során egyszerre kerül kézre a szervezkedés tizenegy vezetője: Novoszeleszky Elemér volt újpesti rendőrkapitány, Egri Péter Pál, Jenis Endre — volt rendőrtisztviselők, Szabados Ferenc kereskedő, Töklincz István községi bíró, Tobola Ferenc, Csizmadia András kulákok, Bézsényi volt rendőr ellenőr, valamint Tassy és Borbély rendőrök. A házban elásva muníciót és lőfegyvereket találtak.

A legnagyobb szabású ellenforradalmi mozgalmat Budapesten szintén a volt katonai tisztikar tagjai szervezték. Ez a szervezkedés az 1919. június 24-i puccs-kísérletben nyert kiteljesedést. A proletárhatalom fegyveres erői és Budapest proletáriátusa vérbe fojtotta ezt az ellenforradalmi felkelést.

Valószínűleg elkerülhető lett volna a fegyveres harc, ha figyelembe veszik Korvin Ottó időben leadott jelzését.

„A Magyar Tanácsköztársaság
Belügyi Népbiztosságának
Politikai Osztályától.

Rónai Zoltán elvtársnak,
a Kormányzótanács részére.

A Június 24-i ellenforradalmi puccs után részletes jelentéssel szolgáltam Kun, Böhm és Landler elvtársaknak, amennyiben adatokkal igazoltam, hogy a nyomozó osztály már előzetesen tudomással bírt a készülődésről és ha az intézkedésre illetékes szervek jelentéseimet figyelembe vették volna, a puccs kitörése talán megelőzhető lett volna. Ehhez az adatomhoz két újabb adatot állapítottam meg, amely jellemző arra, hogy mennyire béna

a nyomozó osztály működése, ha jelentéseinek hitelt nem adnak...

Június 24-én a testület egyik tagja jelentést tett a testület vezetőjének, Guzi János elvtársnak arról, hogy délutánra a monitorok támadást készítenek ... Guzi elvtárs nyomban jelentést tett Jancsik elvtárnak, akinek válasza az volt, hogy majd kirendeli a tűzoltókat, akik fecskendőjükkal szétzavarják az egész ellenforradalmat.

Az ebéd utáni időben 1—2 óra között egy másik nyomozó jelentette Guzi elvtársnak, hogy a monitorokat indulásra készítik, fűtik, amely jelentést ő ismét továbbította Jancsik elvtárshoz. Jancsik úgy vélte, hogy nyomozóink rémeket látnak...

Nem tudom és nem keresem, hogy mi volt az oka annak, hogy Jancsik elvtárs ilyen módon intézte el az ügyet, tény azonban az, hogy a jelentésnek valódisága szomorú igazolást nyert...

Budapest, 1919. július 10.

Korvin Ottó s. k.

Az ellenforradalmi szervezkedés számai kapcsolódtak a Dormándy-féle szervezkedéshez. Horváth százados — aki Dormándyék katonai tervének kidolgozásában nagy szerepet játszott — illegalitásba vonulva folytatta a szervezkedést. A szervezkedés bázisát kiszélesítették. Pongor Mihály a műegyetemisták szervezését végezte. Külön szervező működött a ruszin őrségnél, a soffőrök között, a csendőrök-nél, a repülőknél, a tűzérek-nél és az Engels laktanyában.

A kapcsolatok megmaradtak. Szegeden Teleky helyébe gróf Andrássy Gyula lépett. Az angol katonai misszionál Jachson és Freeman informálta és doppingolta a szervezkedést. A politikai bázist kiszélesítették: a reformista árulókkal, Vanczákkal és Peidl Gyulával folytattak tárgyalásokat, s sikerült közös nevezőre jutniuk., A tervezett kormányban ők miniszteri tárcákat kaptak volna.

A szervezkedés vezetését Lemberkovich százados, a Ludovika tanára tartotta kezében.

A felkelést nagyarányú röpcédulaterjesztéssel vezették be. A röpcédulákkal tömegbázist akartak teremteni, s ezért a kommunizmus helyett „nemzeti szociáldemokrata kormány”, vagy éppen egy „igazi kommunista kormány” követelésével léptek fel.

A budapesti munkástanács éppen ülést tartott, amikor egy hírt hozó berohant és az emelvényre lépve tudatta a jelenlevőkkel, hogy: „Kitört az ellenforradalom!” „Dunai monitorkok lövik a szovjet házat!” Az ülés feloszlott és a munkástanács tagjai a forradalom védelmére siettek.

A Budapesten lévő ellenforradalmi erők kihasználták azt a körülményt, hogy június 24-én a budapesti Vörös Őrség jelentékeny részét az ország déli részébe küldték, mert Jugoszlávia felől egy főleg katonatisztekkel álló fegyveres csoport tört az országba és Kalocsa felé nyomult előre. Az ellenforradalmárok terveit az amerikai, angol és olasz diplomáciai képviselők hangolták össze.

Az ellenforradalmi lázadóknak sikerült Budapesten megszállni a Ludovika tiszti akadémiát, elfoglalták a volt Mária-Terézia téren lévő telefonközpontot és a Hungária úti Engels tűzéraktanyát. Fellázadtak a dunai hadihajókon titokban összpontosított tengerésztisztek és továbbszolgáló altisztek.

Az ellenforradalmi kísérlet annak köszönhetett kezdeti sikereit, hogy egyes áruló szociáldemokrata vezetők titokban támogatták.

Az ellenforradalmi megmozdulás a Hungária úti Engels tűzéraktanyából indult ki. Innen adták le az ellenforradalom kezdetét jelző ágyúlövéseket. Az ellenforradalmi tiszteknek néhány órára sikerült félrevezetni a legénységet. A jelzőlövések után azonban a legénység gyanút fogott s az időközben megérkező politikai megbízott vezetésével letartóztatták az ellenforradalmár tisztikart.

Megbeszélt terv szerint a jelző ágyúlövésekre az óbudai

kikötőben állomásozó három monitor ellenforradalmi lobogó alatt kifutott a Dunára és délnek tartva tüzet nyitott a Margitszigetre, majd délelőtt 11 óra körül ágyúzni kezdte a Dunaparton lévő szovjet házat. A Vörös Hadsereg és a Vörös Őrség azonnal tűz alá lógták a lázadó monitorokat. A partról és a hidakról lőtték őket és kézigránátokat dobáltak rájuk. Sikertelenül délre üzni őket a vőváros területéről s a monitorok később jugoszláv területre menekültek.

Mint a korabeli sajtó írja, a Ludovika Akadémia dzsentrális és militarista kölykei is azonnal bekapcsolódtak az ellenforradalmi megmozdulásokba.

Este 7 órakor még száguldoztak a villamosok az Üllői úton. A Ludovika előtti kertben gyanútlanul sétálgattak az asszonyok és gyerekek. Az utcán pedig csoportokba verődve állottak az emberek és beszélgettek a városban történetekről, amikor a Ludovika Akadémia épülete előtt négyes sorokban fegyveresen megjelentek a fehér ruhába öltözött akadémiai növendékek. A járókelők gyanútlanul nézték a felsorakozást. A ludovikások azonban váratlanul fegyverükhöz kaptak és sortüzet adtak le a sétálókra. Majd az életben maradottakat beterelték az épületbe és ott tartották őket. Minden cél nélkül elkezdtek a szomszédos házakat löni, s az akadémia ablakából lövöldöztek az utcai járókelőkre. Hamarosan megérkeztek a Vörös őrség osztagai, körülférték az akadémia épületét, s megkezdték az ostromot. Megérkeztek a Vörös Hadsereg csapatai is és egyesült erővel folyt az ostrom. Az ostromnál volt olyan harcos, aki már hat sebtől vérezve küzdött, de nem hagyta el a helyét — végig kitartott.

Másnap délután az ellenforradalmár ludovikások megadták magukat s ismét felkerült az akadémia épületére a forradalom vörös lobogója.

Időközben a vörös csapatok ostrom alá fogták a József telefonközpontot, melyet ellenforradalmi tisztek vezetésével a Ludovika Akadémia egy osztaga tartott megszállva. A ludovikások ott is az utcai járókelőkre lövöldöztek. Az ostromló

csapatokat dum-dum lövedékekkel igyekeztek megfélemléteni. A telefonközpont ostromában 60 vörös őr vett részt három gépfegyverrel. Ez az osztag olyan hősieen harcolt, hogy a fehérek az ostrom második órájában már reménytelennek látták helyzetüket.

A vörös őrök a házakról és az utcáról gépfegyverekkel tartották tűz alatt az épületet. A vörös őrök már éppen azon voltak, hogy a templom felőli oldalon aknavetővel rést ütnek az épületen, s azt megrohamozzák, amikor az ellenforradalmárok megadták magukat.

A városban néhány helyen a burzsoá lakásokból megkísérelték, hogy a felvonuló vörös öröket és vörös katonákat géppuskatűzzel és más módon megzavarják. Ezeket az elszigetelt próbálkozásokat a felvonuló vörös harcosok a lakosság segítségével menetközben felszámolták.

Korvin Ottó az ellenforradalmi akció egész ideje alatt az utcán tartózkodott. Mindig ott volt, ahol a legnagyobb harcok folytak. Irányította az ellenforradalmárok letartóztatását, akiknek kihallgatása éjszakákon át folyt, míg átadták őket a forradalmi törvényszéknek.

Az 1919. június 24-i budapesti ellenforradalom, órák alatt elbukott. Nagy részük volt ebben a forradalmi vörös öröknek, akik mindaddig nem hagyták el szolgálati helyüket, amíg az ellenforradalmi megmozdulást teljesen fel nem számolták és a rend Budapesten helyre nem állt. Ott voltak minden ellenforradalmi megmozdulás leverésénél és hősieen kivették részüket a harcból. A forradalom nem csalódott azokban a vörös örökben, akik a forradalom hívó szavára vállalták a rendőri szolgálatot. Többen közülük életüket áldozták a forradalom védelmében. Dicsőséggel emlékezünk meg Szentgáli Ferenc 24 éves, Pethő Gyula 23 éves, Gyenis Géza 18 éves, Gosztonyi Gyula 23 éves és Lojkó Ferenc 16 éves vörös örökről, akik sok vörös katonával együtt életüket adták a proletárhazáért — elestek a június 24-i ellenforradalom elleni harcban.

A politikai nyomozó osztály beosztottai is résztvettek az ellenforradalom leverésében. Harcoltak a monitorok ellen, résztvettek a ludovikások elleni harcban a telefonközpontnál. Az osztály gépkocsijára gépfegyvert szereltek és úgy végeztek felderítést a városban, illetve harcoltak az ellenforradalmi csoportok ellen.

A főváros proletáriátusa is csattanós választ adott az ellenforradalmároknak a június 24-i puccs-kísérlet alkalmával. A felkelés szervezői ugyanis azt remélték, hogy ellenforradami propagandájukkal sikerült híveket szerezniük, és hogy a felkelés megindulása után munkástömegek fognak hozzájuk csatlakozni. Budapest munkássága azonban szembefordult a felkelőkkel. Újpest munkásainak helytállásáról így számolt be a Vörös Újság:

„Közben harsányan szóltak az összes újpesti gyárak sztráikái és a munkás zászlóaljak felfejlődtek a Váci úton. Egy autó, amely a Mauthner gyárból háromszínű zászló alatt futott ki és a bent ülők szidalmazták a proletáruralmat és a munkásság vezetőit, elfogták. Az autóban ülőknek az volt a céljuk, hogy bejárják és fellátsák az egész várost. Amikor az autó a villanygyár előtt megállt, a gyár munkásai a benn ülő ellenforradalmárokat, Hajden László főiskolai hallgatót, Robicsek Lászlót, Szücs János soffórt és Dezső Elemért, a vízművek hivatalnokát lelőtték; Mind a négyen meghaltak.”

(Vörös Újság, 1919. június 27.)

A jobboldali szociáldemokraták áruló magatartása a júniusi ellenforradalom leverése után, a bűnösök védelmezésében is megnyilvánult. Ahol csak tudtak az elfogott ellenforradalmárok védelmére keltek.

Weltner Jakab ismert szociáldemokrata vezető írta emlékirataiban, hogy Böhm és más szociáldemokrata funkcionáriusok javaslatára „határozatba ment, hogy a ludovikások közül senki sem bűnhődik halállal, hanem valamennyit úgy-

nevezett nevelőmunkára fogják. Előadásokat tartanak részükre, hogy elfogultságukat leküzdjék. — Még ebben a tragikus helyzetben sem tudtam elhallgatni — írja — azt a közbeszólást, hogy ez is súlyos büntetés. (Weltner Jakab: „Forradalom, Bolsevizmus, Emigráció”. 1929. 238. old.)

Az ellenforradalom elleni harc hősi halottait még el sem temették, amikor a gyilkosok számára a jobboldali szociáldemokraták már büntetlenséget biztosítottak.

Jellemző, hogy egy Lajtos nevű ellenforradalmár tiszt a Horthy-féle bíróság előtt így védte meg a szociálemokrata Haubrich városparancsnokot: „Haubrich becsületes, keresztény embernek mutatkozott, mert annak ellenére, hogy biztos tudta, hogy nekem szerepem volt az ellenforradalomban, mégsem jelentett fel. Haubrichnak nemcsak ezért, hanem kiszabadításomért, szökésem elősegítéséért, továbbá a polgárság és tisztársaim érdekében tett lépéseiért mindenkor hálás fogok lenni, őt nem szabad a többi népbiztosokkal egy sorba helyezni.”

A vidéki ellenforradalmi szervezkedések szemmeltartására, illetve felderítésére nem volt ereje a politikai osztálynak. Egy-egy esetben előfordult, hogy az osztály a szervezkedés stádiumában fel tudta számolni az ellenforradalmi szervezkedést vidéken is.

Egyik esetben jelzés jutott be arról, hogy Túrán ellenforradalmi szervezkedés folyik. Két nyomozót küldtek ki az osztályról: Petrics Józsefet és Müller Vilmost. Ők mint volt tiszték jelentek meg Túrán. Megfelelő ruhával és iratokkal voltak ellátva. A falu katolikus papjához mentek, ahol a szegedi kormány embereiként mutatkoztak be. íásaikkal és beszédjükkel meg is nyerték a pap bizalmát, aki feltárta előttük az ellenforradalmi szervezkedés részleteit, összehozta őket a szervezkedés résztvevőivel. A két nyomozó megismerte az ellenforradalmárok terveit, fegyvereik erejét, s végül is a faluba érkező vasas alakulat segítségével számolták fel az ellenforradalmi csoportot.

Az ellenforradalmi szervezkedések jelentős gócai voltak a klerikális rekáció szervezetei. Felhasználták a katolikus autonómia örve alatt folytatott egyházközségi szervezkedést, melynek ellenforradalmi összeesküvések fedőszervéül szolgáltak. Plébániánként sejteket szervezve igyekeztek összefogni az ellenforradalmi elemeket.

Egy szombathelyi klerikális ellenforradalmár írta visszaemlékezéseiben: „Az apostoli munka eredményezte a szervezkedés első feltételét: rövid néhány héten belül az egyházközség asztalán feküdt az összeírt hívek névsora. Legfontosabb-személyi adataik ... most már papíroson tudta a lelkipásztor, úgy 60—70—80 %-ig, hogy kik az ő hívei. Főképpen azokat, akikre még a kommunizmus alatt is számíthat... S hogy a kapcsolat még könnyebben meg legyen, egyes helyeken „körzetvezetők” más helyeken „utcamegbízottak” könnyítették meg[^] a lelkipásztor és hívek közeledését. Ezek a szervek voltak a pap szemei, fülei, szája, lábai, kezei... Talán a telefonhálózattal hasonlíthatnánk össze, melynek segítségével a lelkipásztor úgyszólván az asztaltól beszélhetett híveivel, lelkesíthette őket... kezdetben az elég gyakran megjelenő röpcédulák, később pedig a sok helyen megindított egyházközségi tudósítók — melynek fontosságát nem lehet eléggé hangsúlyozni — könnyítették és mélyítették el apostoli szellemű munkatársaink működését... („A Budapesti RK. Egyházközségek Első Tíz éve” B. 1930. 73—77. old.)

Széles ellenforradalmi tevékenységet fejtettek ki a Jezsuiták vezetése alatt álló kongregációk, ahol a hitoktatás ürügye alatt folyt az ellenforradalmi készülődés.

A kuláklázadások szervezésében is vezető szerepet vittek a klerikális reakció helyi képviselői. Pl. a szekszárdi belvárosi plébánia adminisztrátora volt a vezetője annak a csoportnak, amely 1919. június 23-án fegyveresen támadta meg Szekszárdot, hogy a munkáshatalmat megdöntsék. Császáron Woldmudth plébános vezetésével megtámadták a helyi direktóriumot, a kommunista vezetők házait feldúlták. Az egyik

direktóriumai tag bölcsőben alvó kisgyermekét kidobták az utcára. Kalocsán a helyi jezsuita főgimnázium tanárai kezdeményezték a kulácfelkelést.

E szervezkedések nyomán vidéken sorozatosak voltak a kisebb-nagyobb ellenforradalmi megmozdulások. Rendszerint ellenforradalmár tisztek vagy más osztályidegen elemek vezetésével fegyveres felkelés tört ki valamelyik faluban, kisebb városban. A tanács hatalom képviselőit letartóztatták, a Vörös Őrség tagjait lefegyverezték, a kommunistákat kivégezték, s kijelentették, hogy megszüntették a proletárhatalmat. Az ilyen felkeléseket fegyverrel verték le. Ebben résztvett a Vörös Őrség és a Vörös Hadsereg közelben lévő alakulatai és majd mindenütt ott volt a politikai nyomozó osztálykülönítménye: a Lenin-fiúk, vagy pedig Szamuely Tibor fegyveres alakulata.

Németh Béla, aki a belügyi népbiztosság politikai osztályán volt nyomozó, a dömsödi ellenforradalom letörésére így emlékezett vissza:

„Dömsödön a munkástanács három tagját agyonverték. Erre Korvin politikai megbízottat küldött ki, hogy tartson felvilágosító gyűlést. Ezt a politikai megbízottat is agyonverék. Korvin Ottó akkor egy század vörös őrt küldött ki az én vezetésem alatt. Körülvettem a falut, mindenkit a piacra tereltem. Elfogattam egy embert, aki agyonvert egy asszonyt, mert az egy haldokló vörös katonának vizet adott. A falu színe előtt egy politikai megbízott beszédet mondott. A parasztok erre azt mondták, hogy most már megértik, mit akar a Tarácsköztársaság, addig nem tudták. A vérengzések vezetőjét, aki malomtulajdonos volt, átadtuk a forradalmi törvényszéknek.”

(Kelen Jolán: „Töretlen úton.” 150—151. old.)

A politikai osztály az ellenforradalmi felkelésről tudomást szerezve azonnal elküldte a színhelyre a maga nyomozóit. A nyomozók, ha lehetett, bementek az ellenforradalmá-

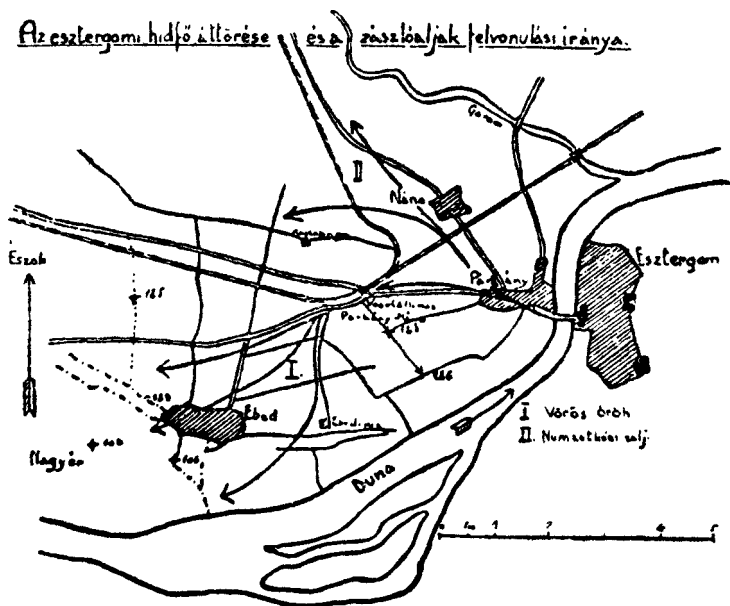
rok által uralt területre: faluba, városba, s elkezdtek a munkájukat. Ha ezt nem tudták megtenni, akkor a felszabadító fegyveres alakulatokkal érkeztek meg, s hozzáfogtak az ellenforradalmi felkelés előkészítése körülményeinek és a felkelés vezetőinek, valamint résztvevőinek felderítéséhez. A felderített bűnösöket letartóztatták és átadták a forradalmi törvényszékeknek.

A vidéki ellenforradalmi megmozdulások száma sok volt, de a proletárhatalmat aláásni nem tudta. Oka pedig ennek az volt, hogy a proletárdiktatúra erőszakszervei kemény kézzel csaptak le az ellenforradalmi bandákra, s a félrevezetett dolgozó tömegeket felvilágosították az ellenforradalmárok igazi céljairól. így az ellenforradalmárok tömegbázis nélkül maradtak.

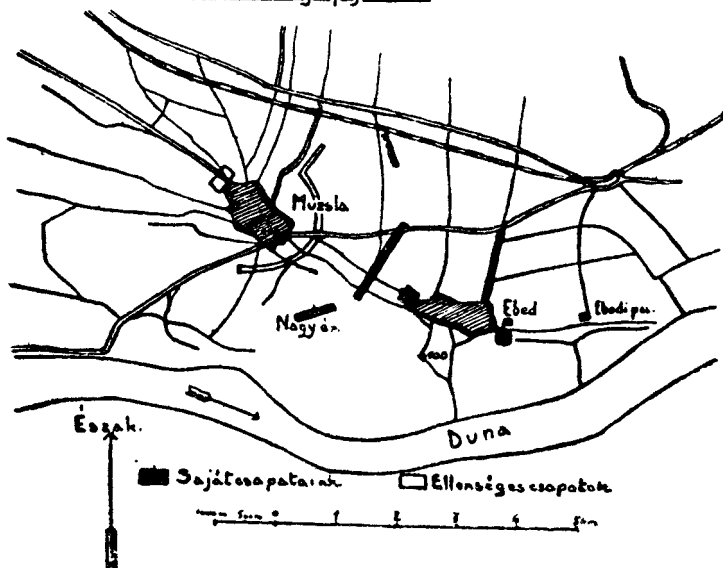
A Vörös őrség nemcsak a belső ellenforradalmi erők, hanem a külső ellenség elleni harcból is kivette a részét. A Vörös őrség a forradalom, szülte Vörös Hadseregnek képezte kiegészítő részét, tagjai bármikor áthelyezhetők voltak a hadseregbe. Ez nemcsak elvi jellegű megállapítás volt. Sok esetben előfordult, hogy a Vörös Őrség zászlóaljaiból állítottak fel harctérre menő ezredeket. Május végén így ment a frontra a vörös őrség zászlóaljaiból alakult 23. és 24. ezred. Általános gyakorlat volt, hogy az országba betört imperialista haderők ellen az érintett területeken a Vörös Őrség egységei, a Vörös Hadsereg csapataival együtt harcoltak. A katonai helyzet súlyosbodásával pedig a Vörös őrség katonai szolgálatra alkalmas személyi állományának zömét áthelyezték a Vörös Hadseregbe.

A Vörös őrségből alakult egységek megállták helyüket a frontokon is, mint ezt a hadsereg főparancsnokságnak a Vörös Őrség Országos Parancsnokságához intézett elismerő távirata is mutatja:

Az esztergomi hidfő álltörése és a zászlóalj felvonulási iránya.

A Muzslai útközel és a község elfoglalása

Ezután a vörös őr különítmény Dunamocs elfoglalását kapta feladatul. Az egység két oszlopban vonult előre. Az egyik oszlop Bucs irányába, a másik Mocs felé. Rövid harc után az ellenség kénytelen volt visszavonulni és csapatainknak Mocs és Radvánv között sikerült újabb állást foglalni.

Amint a harci cselekmények kezdtek mind nagyobb méretűvé válni, úgy váltak mindinkább érezhetővé a megfelelő egyéni és műszaki felszerelés hiánya. Csak nehezen sikerült igen változtatni. Az előretörő egységek mögött megkezdődött a szervezés munkája. A politikai megbízottak összehívták a felszabadított községek lakosait, ismertették a Tanácsköztársaság rendjét, a proletárdiktatúra célkitűzéseit.

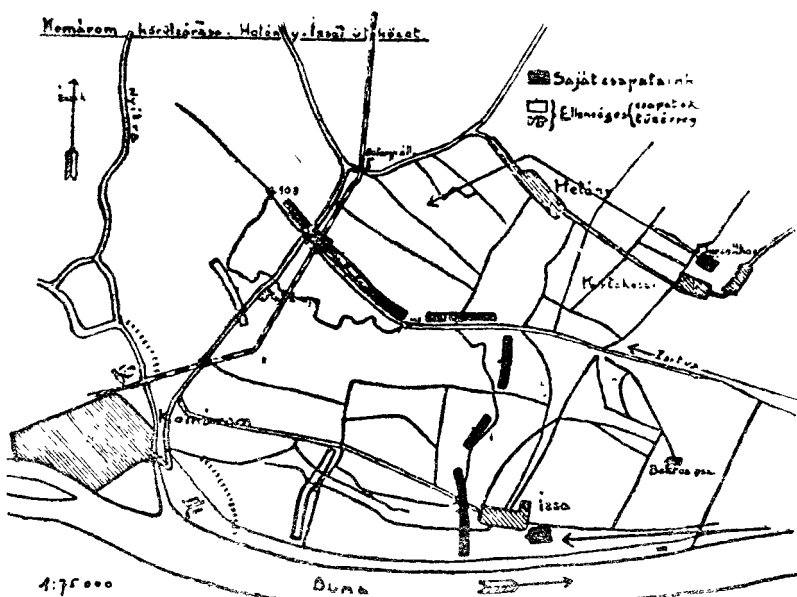
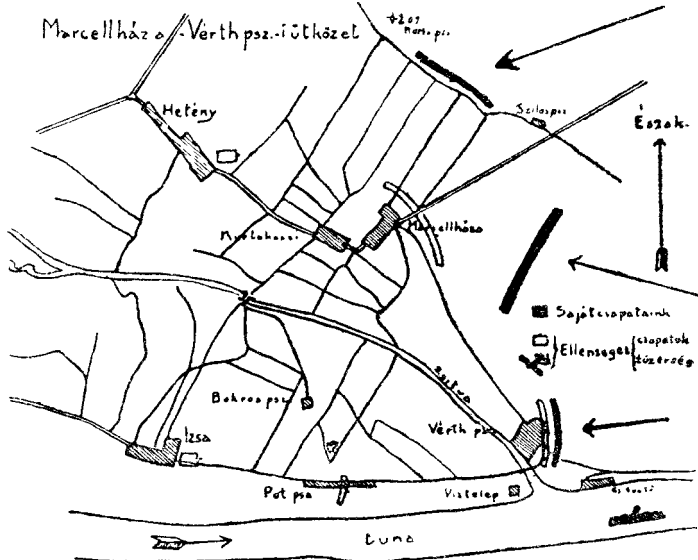
Megalakították a munkástanácsokat és harcosokat toboroztak a további hadműveletekhez. Bekapcsolták a lakosságot a hadműveletek támogatásába. Lelkes, önfeláldozó, forradalmi hadviselés volt ez, a tömegekre támaszkodva.

A következő harci cselekmény a Vért-pusztá—Marcellházi ütközet volt. Az ellenség kedvét elvette a támadástól az, hogy erőink félkörben felvonultak és támadásba mentek át.

A felvonulás három irányból történt. Az első oszlop Kurtahegy irányából vonult fel Marcellházának, a második oszlop pedig Dunaradvány irányából Vért-pusztára menetelt, míg a közép, a Basahegy irányából indult ki, a marcell-házi és vért-pusztai szárnyakat biztosította és egyúttal mindkét oldal felé a főtémadásnak meglepő oldaltámadással való támogatására is készen volt. Az ellenség erős ágyútűzésnek ellenére a vörös csapatok feltartóztathatatlanul nyomultak előre és rövid, de kemény harc után mind Vért-pusztá, mind Marcellháza és Kurtakeszi, a vörös csapatok birtokába jutott.

Ezekben a harcokban kitűnően bevált az ellenségtől zsákmányolt lovak felhasználásával szervezett lovascsoport. Rövid harcközbeni kiképzés után az ellenség rettegett ellenfelévé vált. Sok meglepetésszerű rajtaütést és átkarolást hajtott végre.

Harcközben továbbra is folyt az elfoglalt területek lakos-

1:75000

ságából a harcoló egységek kigeészítése. A Marcell-házáért folyó harcok során léptek be a vörös őrség soraiba Liny Nándor köbölküti és Fonad Ferenc marcell-házi elvtársak és sokan mások.

A harcok során kitűnő parancsnokok emelkedtek ki a katonák sorából. így emelkedett ki Sztojkovics Gusztáv is. Ez a fiú 15 éves korában a világháború kitörésekor önként jelentkezett harctéri szolgálatra. Ez az ember, aki a háború céljával nem volt tisztában, a háborúban a legénységi kitüntetések minden fajtáját megszerezte, 18 éves korában már tűzmester volt, majd egy géppuskás osztag vezetésével bízták meg. A proletárdiktatúra kikiáltásakor a kórházból sietett a proletár haza megvédésére. Jelentkezett vörös őrnek. A fenti harcokban mint 20 éves fiatalember vett részt. Anynyira kivált bátorságával és katonai tapasztalataival, hogy hamarosan rábízták egy század parancsnokságát. Sok dicsőséget szerzett a proletár hazának négy bátyjával együtt, akik mind a Vörös Hadseregben harcoltak.

A harc következő szakában az ellenség Vért-pusztáról Izsa felé, Marcell-házáról pedig Hetény irányába vonult vissza és a Zsitva két partján helyezkedett el. Csapataink itt ismét három oszlopban támadták meg az ellenségnek ezeket az új állásait. Az egyik oszlop Vért-pusztáról Izsa irányába vonult fel, a második a Zsitva mentén, míg a harmadik oszlop Marcell-házáról Heténynek vette irányát. Csakhamar elérték Izsát, a jobbszárny pedig Hetényen át eljutott a hetényi vasútállomástól nyugatra lévő 108-as magassági ponthoz.

Az ellenség a jobbszárnnyal szemben a gyulai majorban, a balszárnnyon pedig az Izsa előtt kiépített erős fedezékben helyezkedett el.

„A Vörös őrség Országos Parancsnokságának,

Budapest.

A Vörös őrség kebeléből megalakult 32. és 24. tábori ,
ezredek, valamint az I., II., III., és IV-es határvég kerü-]

leti parancsnokságok rövididő alatt a harckészség magas fokát érték el, s ezt a Vörös Hadseregnek legutóbbi diadalmas harcaiban be is bizonyították. A Vörös Őrség Országos Parancsnoksága önzetlen munkával és odaadással támogatta ezen alakulatokat kiegészítésükben és felszerelésükben és ezáltal nem csekély mértékben járult hozzá a legutóbbi nagyfontosságú sikerekhez.

Elismerésemet fejezem ki az egész hadsereg nevében a Vörös Őrség Országos Parancsnokságának kiváló munkájáért.”

Hadseregfőparancsnok. ’’

A Vörös Őrség egyik legjelentősebb hadi cselekménye a budapestvidéki II. sz. Vörös Őr kerület első harctéri szereplése volt.

1919. május 27-én éjjel 12 órakor riasztották a Böszörményi úti laktanyában lévő egységet. Az egység 12 óra 15 perckor már zárt sorokban vonult a Keleti pályaudvarhoz, hogy a vonat Szombathely és környékére rendészeti feladatok ellátására szállítsa.

Szombathelyről Budapestre való visszatértében kapta az egység a parancsot, hogy az esztergomi hídfőnél a csehek támadási szándékot mutatnak és ennek kivédésére a különítményt sürgősen Esztergomba kell irányítani. A beosztott vörös örök kitörő lelkesedéssel fogadták az utasítást, az első alkalmat a harctéri bevetésre. Az egységet szállító vonat Neszmélytől kezdve a dunapart mentén haladt a csehek állandó géppuska tüzetől veretve s ennek következtében néhány ember meg is sebesült.

Május 29-én este 11 órakor érkeztek az esztergomi állomásra. A cseh tüzérség a város egyes épületeit és különösen a hídfőt állandó tűz alatt tartotta. A különítmény ilyen körülmények között szállta meg a részére kijelölt állásokat.

Május 31-én a „Szamos” és „Maros” vörös monitorok ágyúi működésbe léptek, elhallgattatták a cseh tüzérséget és

visszavonulásra kényszerítették a párkányi úton működő ellenséges -páncélautót. Ugyanakkor a hídfőnél lévő egyik vörös őr géppuska elnémította a nánai templomtoronyban elhelyezett ellenséges géppuskafészkét. Ekkor a cseh imperialisták által elbarikádozott hídon rohamra lendültek a vörös örök. Az egységparancsnok a vörös örök élére állt, személyes példájával lelkesítve, nem törődve az ellenséges tűzzel, vezette a rohamot. A parancsnok után egy géppuskás szakasz nyomult, majd követték őket a többiek. Nem törődve a híd felrobbantásának veszélyével, a biztos fedezékből lövöldöző ellenség tűzével, törtek a barikádokra. A legnagyobb ellenséges tűzben az egyik vörös őr kitűzte a hídfőre a vörös zászlót, mely körül elkecsereglett kézitusa folyt. A csehek nem tudtak ellenállni a mindent elsőprő rohamnak és kénytelenek voltak a hídfőt feladni.

A fergeteges roham az ellenséget a nánai állomás felé nyomta, ahol a Vörös Hadsereg páncélvonatának tüze további visszavonulásra kényszerítette őket. Csapataink átkeltek a hídon és megkezdődött a felbomlottan menekülő ellenség üldözése.

A vörösöktől üldözött ellenségnek Muzsla község előtt sikerült rövid időre megvetnie a lábát. A Vörös Hadsereg erői Ebed községnél három irányból támadták meg a Muzsla község előtti ellenséges vonalat. Az ellenség makacsul harcolt, s csak átkaroló mozdulattal sikerült szívós ellenállását megtörni és további visszavonulásra kényszeríteni.

Ezután a vörös csapatok rövid pihenőt tartottak, rendbe-szedték magukat és felkészültek a további harcokra. A parancsnokok és a politikai megbízottak értékelték az eddigi nagyszerű eredményeket és további küzdelemre lelkesítették a vörös harcosokat.

Az újra meginduló előnyomulás során a nemzetközi zászlóalj a Vörös Hadsereg páncélvonatának fedezete mellett eljutott Érsekújvárra. A harc folyamán a nemzetközi zászló-aljhoz beosztott két vörös őr géppuskás szakasz bátor előretörése folytán az ellenség Érsekújvárról kivonult.

A vörös csapatok által elfoglalt szitva-izsai vonallal körül lett zárva Komárom és el lettek vágva a csehek Érsekújvártól. Ha a felvonuló vörös csapatok némi tűzérséggel rendelkeznek, úgy a komárom-pozsonyi vasútvonalat elvágva, Komárom néhány óra alatt a vörös csapatok birtokába jutott volna.

A további hadműveletek ekkor leálltak. A kormány június 26-án elfogadta Clemenceau ajánlatát a fegyverszünetre. A Vörös Őrség erőit visszarendelték Budapestre, ahol időközben sikerült már a júniusi ellenforradalom fő erőit felszámolni.

A Vörös őrség egységei más frontszakaszokon is hasonló hősiességgel harcoltak.

A nemzetközi helyzet kedvezőtlen alakulása — elsősorban a munkásmozgalmak reformista vezetőinek árulása — következtében a nemzetközi proletáriátus nem tudott segítséget nyújtani a magyar munkásosztálynak, s azt egyedül maradván a túlerővel rendelkező imperialista erők legyőzték.

A nemzetközi reakciónak ez a győzelme azonban csak helyi és részleges győzelem volt. A nagy csatában, a szocializmus és kapitalizmus csatájában alulmaradt, a szovjet-orosz államot nem tudta megsemmisíteni, s így a magyar proletáriátus veresége is csak időleges lehetett.

Névmutató

1. **Andrássy Gyula ifj. gróf.**

(1860—1929) — földbirtokos, politikus, az Alkotmány-párt vezetője. 1906-tól 1910-ig belügyminiszter. 1918. október 24-től 1918. november 1-ig az Osztrák-Magyar Monarchia külügyminisztere. A Tanácsköztársaság idején Bécsben az ABC egyik vezetője. —

2. **Böhm Vilmos**

(1880 —1949) — műszerész, jobboldali szociáldemokrata, az MVFOSZ titkára, majd a MSZDP vezetőségének tagja. 1918. október 31. után a Károlyi-kormányban hadügyi államtitkár, a leszerelési bizottság elnöke. 1919. január 18-tól március 21-ig a Berinkey-kormány hadügyminisztere. A Tanácsköztársaság idején a szocializáló bizottság vezetője, hadügyi népbiztos, a Vörös Hadsereg főparancsnoka. A Tanácsköztársaság megbuktatására szervezett ellenforradalmi összeesküvés egyik vezetője. 1919. július végén mint bécsi követ tárgyalásokat kezdett és megállapodásokat kötött Bécsben az antant hatalmakkal a Magyar Tanácsköztársaság megdöntésére.

3. **Buchinger Manó**

(1875 —1953) könyvkötő, szociáldemokrata vezető. Az 1890-es években agitátor, majd az MSZDP vezetőségének tagja. 1905-ben központi párttitkár. Az 1919-es berni szociáldemokrata nemzetközi kongresszuson a magyar küldöttség előadója. A Tanácsköztársaság kikiáltásakor kilép a-pártvezetőségből, s lemond titkári állásáról.

A Tanácsköztársaság leverése után Bécsbe megy. Hazatérte után országgyűlési képviselővé választották. 1945 után a munkásegység létrehozásának híve volt.

4. **Clemenceau Georges**

(1841 — 1929) — francia orvos, reakciós politikus. 1906-tól 1909-ig és 1917-től 1920-ig miniszterelnök. A Szovjet-Oroszország és a Magyar Tanácsköztársaság elleni intervenció egyik legfőbb szervezője, az 1919 — 1920-as békekonferencia elnöke.

5. **Dietz Károly dr.**

— budapesti rendőrfőkapitány 1918. október 31-től a Tanácsköztársaság kikiáltásáig. A kommunista és forradalmi mozgalmak elnyomásának egyik vezetője. A Peidl-kormány idején újból rendőrfőkapitány.

6. **Friedrich István**

(1883 — 1951) — gyáros, a Függetlenségi és 48-as Párt tagja. A Károlyi-kormány hadügyi államtitkára, ellenforradalmi riadózászlóaljak szervezője. A Tanácsköztársaság idején ellenforradalmi tevékenységet fejt ki. Egyik vezetője a „Fehér Ház” elnevezésű ellenforradalmi szervezetnek, amely a Peidl-kormányt eltávolította. 1919. augusztus 7-től november 22-ig miniszterelnök. A Keresztény Nemzeti Párt elnöke, a Huszár-kormány hadügyminisztere.

7. **Garami Ernő**

(1876 — 1935) — műszerész. Jobboldali szociáldemokrata pártvezér, a kommunista mozgalom engesztelhetetlen ellensége. 1898-tól az MSZDP vezetőségének tagja: 1918-ig a Népszava főszerkesztője. A századfordulótól kezdve az MSZDP opportunistá politikájának irányítója.

1918. október 31-től 1919. március 21-ig kereskedelemügyi miniszter. A Tanácsköztársaság kikiáltása után Ausztriába, majd Svájcba emigrál, s aktív szerepet ját-

szik a magyar proletárállam elleni ellenforradalom szervezésében. A Tanácsköztársaság megdöntése után hazatér, az MSZDP megbízásából részt vesz a Clark antantmegbízottal folytatott tárgyalásokban. A tárgyalások után ismét külföldre megy, ahol a magyar kormány részére különböző szolgálatokat teljesít. 1929-ben visszatér.

8. Haubrich József

(1883 —1939) — vasöntő, jobboldali szociáldemokrata. A Bp. Kér. MBP. tisztviselője. A Tanácsköztársaság idején kereskedelemügyi népbiztos, majd hadügyi népbiztos, Budapest katonai parancsnoka. A Tanácsköztársaság leverése után a Peidl-kormány hadügyminisztere. A népbiztosok perében halálra ítélték, a Szovjetunió 1922-ben a fogolycsere-akció során kiszabadította.

9. Hetényi Imre dr.

detektívfelügyelő. 1922-től főkapitány-helyettes, a politikai osztály vezetője.

10. Jancsik Ferenc

(1882 —1938) — vasesztergályos. Az első világháború előtt az MVFOSZ szervező bizottságának elnöke. 1915-ben orosz fogságba kerül. A NOSZF után a magyar hadifoglyok forradalmi mozgalmának egyik vezetője, az OK(b)P magyar csoportjának, majd a KMP-nek alapító tagja. A Tanácsköztársaság idején a budapesti Vörös Őrség parancsnoka. 1920-ban elítélték. 1922-ben a fogolycsere-akció során a Szovjetunióba került.

11. Károlyi Mihály gróf.

(1875 —1955) — földbirtokos, politikus. Előbb szabadelvű párti, majd 1905 után függetlenségi és 48-as párti képviselő. 1913-ban a Függetlenségi és 48-as Pártelnöke. A világháborúban az antant orientáció és bizonyos reformok bevezetésének képviselője. 1918-ben a Nemzeti Tanács egyik vezetője. A polgári demokratikus forrada-

lom győzelme után miniszterelnök. 1919. januárjától 1919. március 21-ig ideiglenes köztársasági elnök. A Tanácsköztársaság kikiáltása után külföldre emigrált.

12. Korvin Ottó

(1894—1919) — a magyar kommunista munkásmozgalom kimagasló alakja, vértanúja. A háború alatt a magukat Forradalmi Szocialistáknak nevező antimilitarista csoportvezetője. A KMP alapító tagja, egyik legkiválóbb szervezője. A Tanácsköztársaság idején a Belügyi Népbiztosság politikai nyomozó osztályának vezetője. A Tanácsköztársaság megdöntése után elfogták. 1919. december 29-én Budapesten kivégezték.

13. Lánczy Leó

— bankár, a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank elnöke. 1893-tól a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara elnöke. Főrendházi tag.

14. Landler Jenő dr.

(1875 —1928) — jogász, a magyar munkásmozgalom kimagasló alakja. Az 1900-as évek elején a magyar vasutasok mozgalmának vezetője. A budapesti villamosvasutások 1906-os sztrájkjának egyik vezetője. Az MSZDP baloldalához tartozott. 1918. júniusában a vasutasok sztrájkját szervezi. A sztrájk idején letartóztatják. 1918. október 31 után a NT tagja, az MVSZ elnöke. A Tanácsköztársaság idején belügyi népbiztos, majd a III. hadtest parancsnoka, később a Vörös Hadsereg főparancsnoka. A Tanácsköztársaság megdöntése után emigrál. Az illegális kommunista mozgalom egyik vezetője. Tevékeny szerepet tölt be a nemzetközi munkásmozgalomban. Munkásságának elismeréseként hamvait Moszkvában a Kreml falában helyezték el.

15. Miákits Ferenc

(1876 —1924) — lakatos, szakszervezeti vezető, jobbol-

dali szociáldemokrata. Az MVFOSZ titkára. Hosszú ideig tagja az MSZDP vezetőségének. 1919-ben a Huszár-kormány kereskedelemügyi államtitkára. 1922-ben nemzetgyűlési képviselővé választják.

16. Mikes János gróf

szombathelyi katolikus püspök. 1919. február 27-én ellenforradalmi tevékenységéért internálták. A tanácsköztársaság alatt ellenforradalmi magatartása miatt letartóztatták.

17. Peidl Gyula

(1873 —1943) — jobboldali szociáldemokrata vezető. 1900-tól a nyomdászok egyik vezetője. Az ÁFOSZ egyik alapítója, később titkára, majd ügyvezető elnöke. 1909-től az MSZDP vezetőségének tagja. A Berinkey-kormányban munkaügyi és népjóléti miniszter. A Tanácsköztársaság idején ellenforradalmi tevékenységet fejt ki. A proletárdiktatúra megdöntése után a „szakszervezeti kormány” vezetője. 1922-től 1931-ig nemzetgyűlési képviselő, az MSZDP parlamenti frakciójának elnöke.

18. Peyer Károly

(1881) — jobboldali szociáldemokrata vezető; 1906-tól az MVFOSZ vezetője. 1911-től a Szakszervezeti Tanács titkára. 1918-ban az MBKSZ titkára. A polgári demokratikus forradalom utáni időben bányai kormánybiztos. A Tanácsköztársaság idején ellenforradalmi tevékenységet fejtett ki. A Peidl-kormányban belügyminiszter, a Huszár-kormányban népjóléti és munkaügyi miniszter. Nevéhez fűződik a Bethlen István miniszterelnökkel 1921-ben kötött munkásáruló paktum. 1922-től nemzetgyűlési képviselő. 1947-ben külföldre szökött.

19. Prohászka Ottokár dr.

(1858—1927) — 1906-tól székesfehérvári r. k. püspök,

az 1919. februári székesfehérvári ellenforradalmi szervezkedés résztvevője.

20. Sándor László dr.

1917. júliusától 1918. október 31-ig budapesti rendőrfőkapitány. 1918. október 31. után a polgári népörség egyik szervezője és vezetője.

21. Szamuely Tibor

(1890—1919) — újságíró, a magyar munkásmozgalom kiemelkedő vezetője és mártírja. Az első világháború kitörése előtt az MSZDP tagja. 1915-ben orosz fogságba kerül. A hadifogolytáborban forradalmi agitációs és propagandamunkát végez. A NOSZF győzelme után a Bolsevik Párt tagja, az OK(b)P magyar csoportjának egyik vezetője. Részt vesz a Szociális Forradalom című, Moszkvában megjelent magyar nyelvű kommunista újság szerkesztésében. Egyik szervezője volt a hadifoglyokból alakult internacionalista csapatoknak, és harcol a szovjethatalom védelmében. 1919. januárjában tér haza Magyarországra. A KMP KB-nak tagja, és a Vörös Újság szerkesztője lesz. A Tanácsköztársaság idején helyettes hadügyi, majd közoktatásügyi népbiztos. A front mögötti területek rendjét biztosító bizottság elnöke. Megalkuvás nélkül, következetesen harcolt a dolgozó nép minden ellensége ellen. A Tanácsköztársaság megdöntése után meggyilkolták.

22. Szántó Béla

(1881 — 1954) — magántisztviselő. 1903-tól mint a MOSZ tagja részt vesz a munkásmozgalomban. Az MSZDP baloldali ellenzékéhez tartozik. 1916-tól részt vesz az antimilitarista mozgalomban. 1918. októberében a KT egyik vezetője. A KMP megalakulásakor a Központi Bizottság tagja. A Tanácsköztársaság idején hadügyi népbiztos, a Vörös Hadsereg egyik szervezője.

A Tanácsköztársaság megdöntése után Ausztriában és Németországban vesz részt a munkásmozgalomban. A KI-ban és a Szakszervezeti Internacionáléban dolgozik. 1927 —1928-ban Magyarországon végez illegális pártmunkát, utána a Szovjetunióban dolgozik. 1945 végén tért haza, itthon előbb szövetkezeti vonalon tevékenykedett, majd varsói követ lett.

23. **Szterényi József báró**

(1861 —1941) — politikus. 1918. január 25-től 1918. október 23-ig kereskedelemügyi miniszter a Wekerle-kormányban. A Tanácsköztársaság alatt ellenforradalmi tevékenységet fejt ki. A trianoni szerződés pénzügyi tárgyalásainak vezetője, később a felsőház örökös tagja.

24. **Szurmay Sándor báró**

(1860—1945) — vezérezredes az Osztrák-Magyar Monarchia hadseregében. 1917. február 19-től 1918. október 23-ig honvédelmi miniszter.

25. **Wekerle Sándor dr.**

(1848 —1921) — konzervatív politikus. 1892-től 1895. januárjáig, 1906-tól 1910-ig, 1917. augusztusától 1918. október 23-ig Magyarország miniszterelnöke. Politikájában mindvégig a nagybirtokosok és tőkések koalíciójára támaszkodik s azok érdekeit képviseli, elnyomva a forradalmi mozgalmakat.

26. **Zselyonka József**

őrnagy, a MAV-gépgyári 20. sz. népfelkelő munkásszázad parancsnoka. 1918. június 20-án a sztrájkoló munkásokra lövetett.